

III. Zvezek. * * *

* * * * IV. Letnik.

Urejuje:

Ivanka Anžič.

SLOVENKA

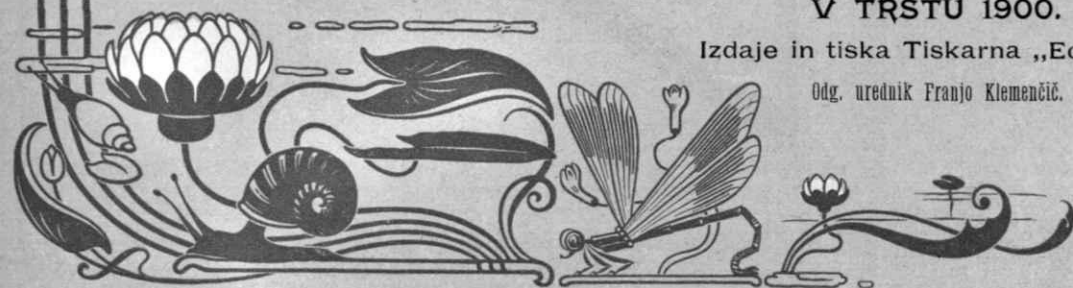
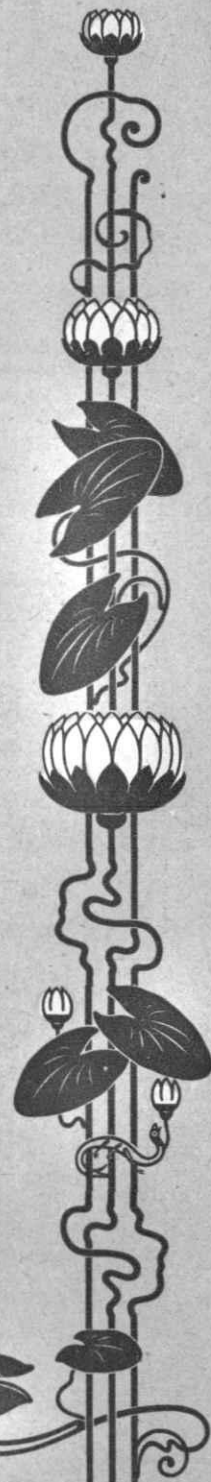
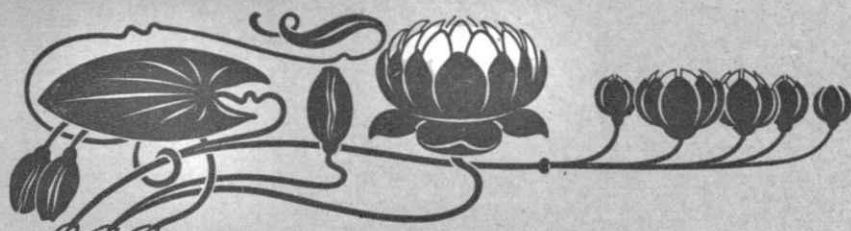
* * * * Glasilo

slovenskega ženstva.

V TRSTU 1900.

Izdaje in tiska Tiskarna „Edinost“.

Odg. urednik Franjo Klemenčič.

Vsebina III. zvezka.

Oton Zupančič: „ Moj dom “, pesem	stran 49
Arne Novak: „ Nove faze moderne žene “, (zvršetek)	„ 50
Anton Medved: „ Izpremema “, pesem	„ 52
Zofka Kveder: „ Študentke “, nadaljevanje	„ 52
E. Gangl: „ Tožba “, pesem	„ 56
Ivo Šorli: „ Pridiga na Gori “, pesem	„ 56
Oton Zupančič: „ Verzi “, pesem	„ 58
Ivanka: „ K poglavju o poselskem vprašanju “	„ 58
Anton Medved: „ Svetu v zobe “ pesem	„ 60
Ivan Cankar: „ Jesenske noči “	„ 61
Zorana: „ Srčni glasi “, pesem	„ 66
P—k: „ Tedaj in sedaj “	„ 66
„ Listek “	„ 67
Razgovori	„ 72

Prihodnja številka izide 14. aprila

„Slovenka“

Glasilo slovenskega ženstva.

Izhaja v tiskarni „Edinost“ v Trstu

15. dne vsakega meseca.

Naročnina znaša 6 kron za vse leto, za pol in četrť leta razmerno. — Rokopisi naj se pošljajo urednici Ivanki Anžič, Trst, ulica Campanile št. 10. III. nadstr., naročnina pa upravnistvu, ul. Molin piccolo št. 3. II. nadstr.

COOK ^{ova} društvena potovanja
posamezna potovanja

2 dni na potovanju

7 dni v Parizu

Popolno preskrbljenje

izleti, vstopnine

itd.

u Parizu 1900

gld. **190**

Dunaj—Dunaj po specialnem
vsporedu

Pojasnila in vspređi pri

Thos. Cook & Sohn, 1. Stefansplatz 2. Dunaj.

SLOVENKA

Glasiło slovenskega ženstva.

Št. 3.

V Trstu, dne 25. marca 1900.

Letnik IV.

Moj dom.

Moj dom je ves božji svet
od vzhoda do zahoda,
tak lep in širok kot svoboda,
kot čilim krog mene razpet.

To preproga ni turška iz Smirne,
ne perzijska iz Teherana —
od roke nevidne je stkana
čez samote vesoljnosti širne.

Ta preproga ni mrtva odeja —
njen osnutek življenja so niti,
njen votek vrvenje je bitij,
dragocena je njena preja.

Skrivnostno in tiho pod njo
se kapljica s kapljico shaja,
življenje življenje napaja
in kadar je čas, pridero

na površje srebrni potoki
in tajne podzemske moči
oplajajo širne ravni
po misli vsemirni globoki.

Kak skrbno se diči polje,
kot nevestica v krilu poročnem —
osorno, uporno gore
govorijo z viharjem polnočnim.

Kak vablivo blesti ocean
v brezbrežno, skrivnostno se daljo —
sinoči z megleno je haljo
tu sodbo krvavo vršil orkan.

Glej, razbeljena, pusta planjava,
in čeznjo hiti karavana,
a nad puščami fata morgana
kot nada nad dušami plava.

In vso bujnopisanost to
harmonija ljubezni prešinja,
ljubezen se plete, preminja
skoz vso bujnopisanost to.

In ptič, ki nad njo poleti,
je zamisel te večne ideje
in lazur, ki nad tabo se smeje,
in polje in vihra in ti...

Oton Zupancič.

Nove faze moderne žene.

Češki spisal Arne Novak (Praga).

Avtorizovan prevod.

(Zvršetek.)

Se dalje, kakor Marholmova, je šla v svojem reakcionarnem koprnenju Elza Asenijefova, zanimiv perverzni pojav poslednih dnij. Elza Asenijefova, rojena Bolgarka, ki piše nemško, je avtorica dveh brošur, kričečih ne le z rafinovano tiskarsko opravo, temveč tudi z vsebino in z obliko stila: »Ali je to ljubezen¹⁾ in »Ustaja žen in tretji spol²⁾. Na Asenijefovo je imel Nietzsche velik upliv in po njegovih mislih, po njegovi obliki hipnotizovana, se mlada Bolgarka, premetavajoča se konvulzivno med verskimi in spolnimi problemi, ne more preriti do svoje lastne individualnosti. Temeljnim tonom Asenijefovine rapsodije — drugače se ne more imenovati njene konfuznega dela — je okrutno sovraštvo do obeh spolov. Kakor si domišlja Nietzsche (primeri v tem oziru poleg dela »Onstran dobrega in zlega« glavno instruktivni članek H. Dohmova »Fr. Nietzsche und die Frauen« v lanjski berlinski »Zukunft«) ženo ko vražico s tigrovimi kremli in ubojniškim bodežem med njimi, tako vidi Asenijefova v možu večnega, nizkotnega sovražnika žen, ki trepetaje čaka na trenotek, ko mu bo žena podvržena. Za to moževo zmago delujejo po Asenijefovninem mnenju glasnice emancipacije, ki s tem, da želé doseči enakost med možem in ženo, silijo na to, da se žena poniža. Asenijefovna si je jako komodno sestavila svoj nazor; zamenjala je nadčloveka z ženo, katero imenuje »son altesse la femme«, in kakor dviga nadčlovek svojo glavo nad palimi slabejšimi, tako je tudi Asenijefovna žena obdana z groznim ihtenjem, polnim bolestne agonije in bednega počasnega hiranja, — grozni smrtni ropot okrog nje se meša s strašno himno »Blagoslovljena bodi žena«. Te ogromne žrtve napajajo zemljo s svojo krvjo, da bi se nad njimi lahko dvignila v polni zarji žena mati, žena roditeljica! Ali v tem ko so bile matere minolih časov tudi gospodinje, tudi delayke, ne sme Asenijefovin ideal nikdar svoje dražesti zamazati z gospodinjsko obleko, obsuto z moko, ne sme nikdar postati vprežena oskrbnica, temveč mora ostati žena za dulce far niente. Četudi ima ta žena svoje otroke do 14. leta vzgajati, vendar po Asenijefovninih naukih ni za ženo nič tako škodljivega, kakor vstopiti v učiliščno dvorano, kjer se vede protistuirajo. Ta netočnost za vsako omiko in vsako kulturo pač ni nič posebnega; če ni samo odmev Nietzscheja, je pa skrajna posledica do vr-

hunca dognanega instinktivizma, ki ni mogel drugače, kakor z razvnetim in ponosnim zaničevanjem se obrniti proti emancipaciji žene. Morda je posledica tega instinktivizma tudi popolna nelogičnost avtorikine trditve, ki se proglašja za nepokvarjeno, plemenitaško slovansko barbarsko kri. Na mističnem instinktivizmu se pač ne da izvajati načrtov za bodočnost, ki se brezdvomno drugače razvije, nego v potencovano sovraštvo obeh spolov, kakor je Asenijefova proglašja. Kakor vabi Hilda Wangelova stavbenika Solnesa v omedlujočo višavo strmega stolpa, odkoder sé Solnes gotovo gotovo strmoglavi, tako vabi Asenijefova ženo na strmine, raz katere se žena, ki se ji zavrti pred očmi, gotovo strmoglavi v tragičnem padcu.

Slučaj Asenijefove je pokazal, da izključni instinktivizem prav tako ne vodi k cilju, kakor skrajni emancipacijski racijonalizem; ne preostane nič drugega, nego sinteza obeh smerij. Izrekel sem besedo sinteza, besedo, v kateri so zložene vse naloge prihodnjega stoletja. Filozofija kliče po sintezi, umetnost trepeče v koprnenju po njej, vsak misleči človek hrepeni po njej. Množino gradiva je napeljalo naše stoletje na kup, trdega stavbenega kamnja in sipnega peska, a sedaj čakamo umetnika zidarja, ki zgradi iz tega poslopje. Z naivno nadejo upamo v prihodnje stoletje in v tiste, ki pridejo za nami. Tem znamenitejšje je, če se pojavijo že med nami. Tudi ta nova pričakovana žena ima biti sinteza, sinteza instinktivne in racijonalistične smeri. V nazorih Ellen Keyove, koje ime ni pri nas nič drugega kakor prazen zvok, vidim prvi poskus sinteze. Spis Keyove »Izkoriščana ženina moč¹⁾, ki je bil v avtorikini domovini sprejet enako z nerazumevanjem kakor z pikro obsodbo, čegar prevod pa je v Nemčiji obudil živo pozornost in obsežno diskusijo, lahko pač smatramo ko zmeren manifest feministične desnice, ki določa ženi samo v družini prostor in res so ga mnogi z nepritajeno radostjo tako smatrali, kakor bi žena mirno in resno hotela svoje družice obrniti tja, kjer bi jih možje najraje imeli. Ost Keyovinega spisa meri pač proti stremljenju emancipistk, ali knjiga vendar simpatizuje z mnogimi njihovimi zahtevami in meri često na cilje, s katerimi bi mirne zastopnice ženskih terjatev gotovo ne soglašale. Po moji sodbi ne leži znamenitost knjige v tem, kar njene vrste

¹⁾ E. Asenieff: Ist das die Liebe? W. Friedrich, Leipzig 1897.

²⁾ E. Asenieff: Aufruhr der Weiber und das dritte Geschlecht. ibidem 1898.

¹⁾ E. Key.: Die missbrauchte Frauenkraft. A. Langen, München 1898. in

E. Key.: Essays. Uebersetzt von F. Mars, Fischer, Berlin 1899.

pripovedujejo, nego v tem, kar se lahko med njimi čita, v podobi, ki jo nekoliko nesmelo in boječe slika za bodočnost.

Za Ellen Keyovo sta v ljudstvu ravno tako dve duševni, kakor dve telesni bitji: moževa duša in ženina duša; ti bitji sta korespondujoči, dopolnjujoči se in enake vrednosti. Moževa duša ima svojo moč v spekulaciji, v stvarjenju, duša ženina v čustvovanju, v reprodukciji in v ljubezni. Žena ko ljubeče bitje, žena mati stoji po ljubezni ravno tako visoko, kakor misleči mož, v temeljevalec novih svetovnih in duševnih kraljestev. Žena ko soproga in mati je bila tista, ki je dvignila človeka iz zverstva in ga dviguje više in više. Brez njenega čutnega dela, ki se napram materijalnemu delu moža tako krivično podcenja, ne bi bilo napredka. Novi dobi je pogoj finejša čutna stran, a da postane finejša, leži v ženini roki. Ali da se to lahko zgodi, da more žena dovolj porabiti to svojo znamenito individualno duševno stran, da je ko žena, ko mati lahko osvežujoči dih, da dopolni delo genijev, je treba, da ima dovoljnih zunanjih pogojev, t. j. javnih prav in resnične izobrazbe, in pa da se poda lastnemu poklicu in zapusti tla, na katerih ne deluje žena drugače, nego posnemalka moža. Do tega dvomljivega stremljenja je privela ženo po Keyovinih nazorih emancipacija, ki je kazala ne na stroke, v katerih je žena suverenna vladarica, temveč na stroke, kjer more ženska duša le malo doseči, ali pa izvesti samo take reči, ki so jih tudi možje zmožni. To emancipacijsko smer smatra Keyova pogubno, pa jo jako ostro kritizuje; ali v tem se očitno razlikuje od Marholmove, da ne kliče na boj proti emancipaciji, ampak si želi njenega poglobljenja, da je ne smatra za zmoto temveč za prehodni stadij razvoja. Zaslužni korak emancipacije od samega spola k individualnosti je velik korak naprej, treba je le še storiti daljni korak od enakosti z možem k neenakosti, t. j. k popolnemu priznanju različnosti med moškimi in ženskimi značajem.

Do tod je mogoče Keyovo z malimi izjemami spremljati soglašujé; ali brž ko ponekod nedosledno razglasi, da je duševno delovanje žene samo toliko uspešno, kolikor je reproduktivno, v konkretnih slučajih delovanje filantropinje in gledališke umetnice, ni mogoče zatajiti svojega nasprotovanja. Vsa izražanja Keyova stremé za tem, da žena s svojim materinstvom, s svojo ljubeznijo, s svojo čustveno kulturo in sploh s svojo duševno organizacijo ne stoji izpod moža, temveč poleg njega, dopolnjuje ga. Ako je torej duševna zmožnost žene enake vrednosti z duševno zmožnostjo moževa, zakaj ne bi mogla stvarjati del enako vrednih z moškimi deli, seveda od njih različnih? Zakaj bi bila prisiljena, samo reproducirati? Edini slučaj bi se analogno dal navesti iz fizičnega življenja, toda analogija ni tu popolnoma

verna in točna. Nočem tajiti, da je nekaj resničnega v njeni trditvi, da imajo žene kot posrednice kulture večji pomen, nego kot nje stvarnice; ali vzemimo v poštev, da je bilo ženi odrekano vse, kar bi bilo moglo dati vlage koreninam njenega produktivnega stvarjanja. Ne branim se trditve, da bodo produktivna dela ženske duše tedaj, ko se vse ženske z mislijo o enaki vrednosti svojega stvarjanja in svojega značaja emacipujejo od možkih uzorov, nekaj drugega, kakor možka dela; ali od kdaj je ženina duša postala samostalen in samolasten fenomen; od katerega časa so žene mogle spoznati, da imajo stvarjati, kakor jim veleva njih globoko skrito bistvo, ne pa tako, kakor so pisali njih možki uzori? Zato menim, da ne pride v poštev, ako so žene doslej producirale same odlivke možkih del. Drugi protidokaz, da je ženino delo lahko produktivno, se mi zdi tudi skoro brezizjemno odganjanje žene od vede. S kakšno vele-gospodsko milostjo pogledujejo izvedenci v svoji stroki na ženino delo in s kako nesmelo boječnostjo delujejo zato žene v vedi! Ako bi imele žene producirati kaj, kar bi bilo čisto oglašanje večno ženskega, tedaj bi moral izobrazbo najprvo oploditi pomladni dih duševne ženske bitosti. Izobrazba bi morala najprvo postati najintimnejša last žen, tako da bi žene lahko našle sebe v njej, nasprotno pa da bi izobrazbenost odsevala v ženah. Do tega je seveda še daleč, jako daleč. Sama Keyova trdi, da je treba po vsej sili boriti se za prava, ki zagotové ženi popolno uveljavljenje njenega čustvenega erotičnega temelja, prava, ki bi varovala mater in soprogo; mimogrede omenja samo aktivno in pasivno volilno pravo, potem pravo posezanja v vprašanja splošnega miru in pravo zboljšane vzgoje.

Ako primerimo Keyovo z Marholmovo, ki se vzajemno poznate in globoko ocenjujete, tedaj spoznamo, da je med njima res podobnih znakov, radi katerih uživata obe prav malo priznanja feministk. Glavno načelo prejšnjih feministk je pri obeh prekucnjeno. Ne za eno, ne za drugo nista mož in žena enaka, pri Marholmovi sta drug od drugega odvisna, to se pravi žena brez moža je prazna posoda, pri Keyovi stojita enake vrednosti drug poleg drugega. Toda Keyova je vendar popolnoma drugačna, kakor Marholmova. Ne gledé na koketno pikantnost Marholmovinih spisov, ki ljubi pisan kolorit in nervozno dikcijo in se v tem razlikuje od mirnega, ponekod strogega pojava Keyove, nahajamo v avtorici »kujige žen« samo reakcionarni pojav, zasičen medle vonjave svojega časa in rušéč vse, kar je bilo prej proglaševano kot evangelij; v zamolki Švedkinji pa vidimo sintezo novega in starega, prvi pozdrav tretjega carstva — Marholmova se je omejila na ženo ko bitje nagonov. Keyova vidi v njej prej zastopnico čustvenega življenje, zato je njen cilj miren sklad, Marholmovin pa zmaga seksualizma.

Ali Keyova ni izrekla v »Izkoriščani ženski moči« svoje zadnje besede, nasprotno je zahteval tema te brošurice marsikje poostren ton tam, kjer bi se avtorki ne bilo šlo za ostro besedo. V mali črtici »Žena dvajsetega stoletja« (»Zeit« XV. zv., češki prevod v »Rozhledech« l. 1898. str. 888) je s krasnimi besedami naslikala svoje sanje, katerih proročanska resnost prodira iz vse poezije sinteze. Zdi se nam, kakor bi se Nora, našedša v skladu instinktov in razuma čudo čudežev, vračala domov, kakor bi šla Rebeka Westova očiščena in oplemenjena z Rosmerjem tretjemu carstvu naproti... Koprnenje po ljubezni in umevanje resnega znanstvenega dela, svoboda delovanja, vtemeljene ne v konvencijah temveč v zakonih lastnega bitja in vsestranski razvoj osebnosti — to vse splava v njenem bitju v skladno celoto. Krasne sanje, ali daleč je njih vre-

sničenje! Doslej družabne uredbe še ne privoščijo ženi polne, neomejene ljubezni, ljubezni, v kateri ne bi morala prodati svoje svobode, doslej še niso vrata na stežaj odprta, da bi mogla pristopiti umevanju vednostnega dela, in civilni zakonik ji stopa na pot, ako hoče žena samostalno delovati. Iz starega feminizma ne vzame nova žena načel enakosti z možem, gotovo tudi ne racijonalističnega odmetavanja instinktov — zavedna svojega originalnega bivstva, ki je s kratka različno od možke duše, zavedna, da ni samo misleče, ampak tudi ljubeče in čuteče bitje, pojde naprej, najprvo seveda za onimi cilji, ki jih je postavil stari feminizem, ker brez njih je vsestranski razvoj osebnosti enostavno nemogoč. V vsaki njeni besedi, v vsakem drhtaju njenih ustnic in vsakem pogledu njenih globokih očij bo zapisano: »Žena sem!«

Preložil E.

Izpremembra.

Res koča na zunaj ubožna je,
Za starim drevjem se skriva.
Pa meniš, da deklica tožna je,
Ki v koči ubožni prebiva?

Zarana ob oknu vsaki dan,
Ko prvi je žarek zablislil,
Oglasi se spev, prelepo ubran,
Da človek sam ž njo bi zavrisknil.

Igra ji krog usten rubinjih nasmeh,
Vrtnice nosi na glavi.
In v njenih očeh, velikih očeh,
Tu ogenj užiga se pravi.

Prijaha ponjo snubec bogat
Kar s celim, hej, milijonom,
Poročni prstan podari ji zlat
In sto dragotin pred zakonom.

Kaj on je medu na svetu že pil
Pomladnjega liki metulja,
Roké se mu tresejo kakor bil,
Z glavé se mu svetli lasulja.

Res čaka palača bela je,
Te lepe mlade igrače,
Pa meniš, da ona vesela je
V nasladnih prostorih palače?

Nje roznato lice je zdaj bledó,
Kot uro trpela bi zadnjo,
In časih zapoje milo takó,
Da človek bi zjokal se nádnjo.

Anton Medved.

Š t u d e n t k e.

Piše: Zofka Kveder.

(Nadaljevanje.)

II.

V letnem gledišču, v neki novi ulici v predmestju, je bil ruski bal, ali prav za prav ruski zabavni večer. Petje, deklamacije, žive podobe in ples — to je bil program.

Na galeriji in spodaj v dvorani je bilo vse polno študentk v modnih, svetlih oblekah, z ženijalno počesanimi lasmi, nanosniki in lornjeti. Nekatero so imele črna krila in svitle bluze, ali pa tudi samo priproste

črne obleke z velikimi živobarvnimi kravatami. Ni jedna ni bila dekoltirana a vse živahne, klepetave, vsele. In visokošolcev vse polno: Rusov, Poljakov, Bolgarov, Nemcev — cela mešanica. Ob straneh pod galerijo so stale mize z jedili, zadaj v desnem kotu se je svetil na mizi velik samovar iz medenine, cela tolpa je stala naokrog in pila čaj.

Na odru so peli nekaj melanholičnih maloruskih pesmi, gđc. Kowarsky je deklamovala s svojim močnim krasnim altom neko Puškinovo pesem, dve medicinki sta igrali gosli, Norvežec Jansky je sviral jedno Bethovenovo sonato. Naposled še velika skupina iz maloruskega življenja, in oficijelni del programa je bil zvršen.

Več profesorjev je počastilo prireditelje sè svojo prisotnostjo. Profesor Reichersberg je z blagim, raztrešenim smeškom sedel v prvi vrsti ter pri vsaki točki ploskal z nekakim posebnim veseljem. Predaval je moderno socijologijo, bil je velik mislec in izboren govornik. Več študentk je bilo do cela zaljubljeno v njegov blede, plemeniti obraz. Imel je neizrecno mile, mirne, dobre oči in bujne, temne lase, ki so se mu v gostih, dolzih kosmih vili krog glave. Poleg njega je sedela privatna docentinja gđc. dr. Tumarkin in potrpežljivo poslušala navdušene vzklike svojega levega soseda, asistenta na medicinski fakulteti, dr. Löbna. Vse na univerzi je vedelo, da je Löben na smrt zaljubljen v resolutno, simpatično Rusinjo. Pri vsakem njenem predavanju je bil navzoč, in slušatelji so dan za dnem zbijali neslane šale o njegovem platoničnem obožavanju. Danes je ves nervozen sedel poleg svojega ideala, vzdihal, čudil se, pretirano se nadušaval in nemirno lomil dolge, fine prste svojih elegantnih, ozkih rok.

Nacijonalni ekonom prof. Wocker je gonil sè svojim kolegom prof. Brücknerjem statistiko in se prav nič ni brigal za vse, kar se godi krog njega, v tem ko so žive, življenja lačne oči lepega profesorja novejšje filozofije, dr. Steina, nemirno begale po obrazih. Bil je to bogataš, pravili so — milijonar, a imel je pravega vruga za ženo. Pripovedovali so stvari o njegovih družinskih razmerah, ki so dišale po tragičnih epizodah Marlittinih romanov. Včasih je bil ves otolčen in opraskan; študentke so se pomenljivo smejale, a mu zato s tem večjo pozornostjo vračale njegove koketne, interesantne poglede.

Ko se je vse pripravljalo za prvo kadriljo, se je profesor Stein resolutno postavil med plesalce. Naprosil je medicinko Gordon, lepo blondino, v par ter plesal z njo kadriljo, kakor da mu je ples prvo in zadnje na svetu. Vis-a-vis sta bila Ana Bogdunoff in Dimoff.

Mladi »moderni« Bolgar je plesal, kakor da je rojen na parketu, čeravno je doma prejšnje čase, še v počitnicah kot srednješolec, pasel vaško čredo. Bil je lep dečko. Nosil je dolge, skrbno naravnane lase

in široko kravato à la Werther. Sploh je bil jako gizdav. No, pri vsem tem je bil dokaj naiven, in njegova nagajiva deželjanka je znala izkoriščati njegovo dobrodušnost.

Kadrilji je sledil valček, temu mazurka in tako dalje.

Ana je naročila Dimoffu, da pleše sè Sonjo Ivanovno nekaj plesov. Ista je imela jako malo znancev in se je že ves večer z neko drugo medicinko razgovarjala o lešinah in preparatih. No, pokazalo se je, da je Sonji Ivanovni ples neznana veda. Dimoff ji je v nadomestilo pripovedoval o svojem rodnem kraju, o očetu, katerega so Turki o neki priliki ubili, in o svoji dobri, priprosti materi, ki mu še vedno pravi »pitance«.*)

Ana Bogdunoff se je čudila, da še ni videla ni Lize, ni Farinellija med plesalci.

Vsa vroča in že nekoliko vpehana je šla iskat Lize. Zaustavljali so jo med mizami; pri nekaterih je tudi sama nekoliko obstala.

Ali so bili to temati!

Tu so razpravljali o socijalizmu in anarhizmu in zabavljali čez Rusijo, da se je kar kresalo. Nekdo je pripovedoval o taktiki neke ruske socijalistične revije, ki je v teku dveh let že petkrat morala prenehati, a potem vedno zopet izšla pod novim imenom, kot nov list. Naročniki plačajo le za tri mesece naročnino. Prvo številko konfiscirajo, drugo konfiscirajo in s tretjo konfikacijo pride tudi že odlok vlade da se sistira list. Drugi je pravil konično-tragične dogodke iz ruskega študenstva, pripovedoval, kako na lepem je prišel njegov prijatelj iz inozemstva radi nekaj socijalističnih knjig, ki jih je skušal utihotapiti čez mejo, namesto v domačo gubernijo naravnost v Sibirijo, tretji pa je pozival k pozornosti in opreznosti in dokazoval, da ima ruska vlada celo med djaštvom v inozemstvu svoje špijone, da se torej o priliki prav lahko pošteno osveti za vse njihove nemile kritike.

Pri drugi mizi so se prepirali o spiritizmu. Neka starejša, histerična filozofka iz Odese je navajala razne učene izreke in dejstva v prid svoji veri. Pred njo je ležalo nekaj listov nemškega časopisa »Der Spiritist.« Nekateri Rusi krog nje so se smejali, mlada šestnajstletna hči njene gospodinje, katero je bila pripeljala s seboj, da se zabava, pa je z velikimi otročjimi očmi čudeče in občudujoče zrla v njen obraz.

— Ne mešajte vendar z vašimi spiritističnimi norostmi otroku glave! je dejala Ana mimogrede in potrkala filozofki, katero je poznala iz seminara, na ramo.

Ali slabo jo je skupila.

— Norosti?! Prosim, Ana Bogdunoff, to je surovo! Žaljenje vede, netaktnost...! —

*) = pišče; tako nazivljejo Bolgarke svoje male otroke, ali tudi mladenič svojo ljubico.

Ana se je smejala ter brzo odhitela dalje.

In tu je bila tudi končno Liza.

Oblečena je bila v široko obleko, posebnega, fantastičnega kroja pomarančaste barve s črno žame-tastimi našivi. Svoje krasne goste, dolge lase je imela prosto razpuščene po ramah, kakor je bilo to pri mlaj-sih deklicah v jeseni v modi; v ušesih je imela velike, tanke, okrogle uhane, na katerih je bilo nabrano več lahkih, malih obročkov in trikotnikov, ki so pri vsa-kem gibu glave lažno zacingljali. Široki, grški ro-kavi niso do cela pokrivali krasnega lakta, na ka-terem se je zibalo mnogo zlatih, jako tenkih, glad-kih zapestnic. Liza je bila ekstravagantno, a jako okusno oblečena. Bila je lepa, zelo lepa.

Ana se je začudila, ko je ugledala Lizo in Fa-rinellija in še nekaj družih, ki so mirno sedeli za mizo ter igrali kvarte. Neka tuja gospodična, na prvi pogled jako koketno, interesantno bitje, je me-šala karte.

— Na-nu, Ana? — je vprašala Liza, kje pa ti hodiš? —

— Kje? — Plešem! No, je to vprašanje! Ne sedi vendar tu! Godba je izvrstna, jaz sem se naplesala že do sile. Pojdi! —

— Čemu naj grem? Ni mi za ples. Ostani ti tu. Kvartamo. Prav za prav fina zabava, če se igra z dovoljnim interesom. Vidiš, to je vse dobitek. — In po-kazala je na kup frankov pred seboj. Med srebrom sta se bliščala dva zlata.

Ana, ki nikdar ni imela denarja, je nekako za-strašeno gledala na mizo.

— Na, ali ostaneš? Prisedi! —

Sedaj se je tudi Ani vrnil humor.

— Ha, ha! Veš koliko imam v žepu? Tri franke. Sicer pa mi te vrste zabava ne ugaja preveč. —

— I meni ne. Ali ker gospôda želé, ji, n nečem kaliti veselja. Ostani, kapital je tu! — Razdelila je dobitek, porinila polovico od sebe, potegnila stol k mizi in potisnila Ano nanj.

— Ali to ne gre...

— Ah da, ti še ne poznaš družbe. Gospôda, moja prijateljica, Bolgarka Bogdunoff. —

Vsi so vstali, po vrsti se poklonili in povedali svoja imena.

Ona tuja gospodična je prva skočila raz stola, živahno vrgla karte sred mize, domače prijela Ano za roko in pol ironično, pol dobrodušno pričela svojo litanijo.

— Šaša Timotijevna iz Petrograda. Moja mati iz Moskve, oče neki Španjolec neznanega imena. Štu-diram medicino, živim od dobrote neba in ljudij. Dalje sem, nota bene, na najslabejšem glasu izmed vseh študentk naše obali. Kvartam, pijem... na, saj boste še kaj slišali o mojim grehah. —

Ana je začudeno gledala svojo novo znanko, ki je tako veselo ironizovala sama sebe. Zdelo se ji

je, da so se ji ipak ustnice nekako grenko zategnile, a ni imela časa dalje opazovati interesantnega obraza famozne Šaše Timotejevne, ker so ji že druga imena donela v uho.

— Farinelli, medicinec. Neapolitanec. —

Poklon.

— Knut Nüttgens, Šved. Študiram v Ženevi moderne jezike tako v izpremeno. Drugače čopič in paleta na akademiji v Parizu. —

Poklon.

— Feodorowsky, medicinec, Malorus. —

— Alfonzo Giberti, tehničar. Študiram v Cu-rihu. —

Med njegov poklon se je že zopet mešal izra-zoviti glas Šaše Timotejevne.

— Da, študira v Curihu, kakor jaz. Na, ali smo zdaj gotovi. Torej vi, Ana Bogdunoff, tudi igrate? —

— Jaz bi raje ne igrala. Niti ne znam, niti me zanima. —

— Na, pa dobro, — je govoričila Šaša. — Ne igraymo. Ali da, vrzimo vsak enkrat kocko za do-bitek! —

— Vsaj ni nihče drugi dobil kakor vi in jaz — je dejala Liza. — Moj dobitek dam podpornemu dru-štvu naše tukajšne ruske kolonije. —

— Na, jaz nimam družih dohodkov, kakor kar mi Fortuna tako-le pri igri vrže v naročje. — Tako, Šaša Timotejevna. — Ali kaj zdaj? Svetuj kaj, ti, Farinelli! In ti, Knut, nič ne veš? A propos! Da veste, Ana Bogdunoff, jaz vse možke tikam. Prin-cipijelno! —

Šaša Timotijevna si je nažgala cigareto in puh-nila dim Farinelliju v obraz.

— Koliko časa me že poznaš, mio caro Al-fonso? —

Nagnila se je k njemu in mu pogladila lase s čela. Ana je videla, kako je Lizi šinila kri v lice.

A Šaša Timotijevna, hči Španjolca neznanega imena, je dalje govorila v svoji gracijozni, frivolni maniri. Nekaj ciganskega je bilo v njej. Oblečena je bila v črno krilo iz svile in rdečo, tesno se oprije-majočo jopico s črnimi okraski. Vsak dih, vsak giblje-j njenega vitkega telesa se je videl skozi svilo. Kakor kretnje lepe, izzivajoče mačke je bilo njeno premi-kanje, in oči so se pol ironično, pol laskavo vsesa-vale v oči Farinellija in njegovih drugov.

Pripovedovala je o svojem klatarenju po svetu. Bila je že v Parizu in Berolinu.

— Četrto leto zdaj študiram. Vsak semester drugje. Lansko leto sem bila v Ženevi. Fimo, pravim! Mali Pariz! Sploh, Francozi! Francozi in Italijani! Italijani!

Napravila je imenitno gesto, povzdignila čašo in napila Farinelliju, pomenljivo mu gledaje v oči.

— Evviva! — Toda, hm, čaj! Sekt, moj dragi sekt! Halo, Giberti, hajd! Tvoj oče je bankir. Vesel

bo, če pijemo na njegovo zdravje in za njegov denar! —

Giberti je res vstal in odšel k bufetu.

— Pameten dečko! — se je smejala Šaša Timotijevna. — Pravi biser! V Ženevi sem ga našla. Grozno je bil spočetka ljubosumen. Ha, ha! Pomislite, s pestmi je traktiral nekega Srba, ki mi je bil nekaj časa všeč. Originalno! S pestmi in zaušnicami! Hej, ti švedski Apolo, tvoja sosedka se dolgočasi! Veste, vi, Ana Bogdunoff, imate fin obraz! Ein Spitzbuben gesicht! Najinteresantnejša Bolgarka, kolikor sem jih videla doslej. In videla sem jih dosti! Ali bila sem v Sofiji, draga. »Šumi, šumi Marica....« — je zagvizgala poredno.

Bolgarki je kar sapo jemalo. Bogme, kaj tacega se ni videla. Pravi vrag je bil v tej ženski!

Giberti se je vrnil. Koj za njim je prinesel natakar led in par buteljk šampanjca.

Odmaški so glasno sfrčali v zrak, in šampanjec se je objestno penil v ozkih, visokih, brušenih čašah.

— Ex! — je komandirala Šaša Timotijevna; samo Farinelli je vbogal.

Liza je tiho in ježno sedela, Ana Bogdunoff pa je začudeno gledala krog sebe. Bilo je prvikrat, da je imela šampanjca na jeziku, da je bila sploh v taki razkošni družbi. Na, kaj so bile one gostije med študentkami, ki so si jih včasih ob godovih dovolile! Salami, sir, čaj in nekaj peciva, to so bile one »slavne večerje«, radi katerih je bilo treba štediti mesec ali dva, da se je moglo povabiti par intimnejših kolegij. A tu se je igralo za zlate, pilo sekt in ta medicinka iz Curiha je sedela tam v svili, kakor da so to vsakdanje cunje.

Vse to je mislila mlada Bolgarka, filozofka tretjega semestra, in se pomilovalno zasmejala lastni svoji najivnosti.

Gledala je Lizo in Farinellija, ki je raztreseno strmela v pikantni obraz Šaše Timotejevne, v katerem se je vsaka mišica tresla življenja in neke demonske radosti. Liza je bila jako bleda, nervozno si je grizla ustne in zdaj pa zdaj prezirljivo gledala curiško medicinko. Ani se je smilila. Bila je prej precej zaljubljena v vročo italsko lepoto Farinellijevo, in bilo ji je žal, da ga ni intimneje poznala. Bila je nevoščljiva Lizi, da si je osvojila njegovo ljubezen. A zdaj se je pomirilo v njej, in Farinelli ji je postal hkrati samo interesantna oseba brez posebne, globokejše simpatije.

Liza je imela v pasu zataknjeno lepo temnordečo rožo, a Farinelli je imel ravno tako rožo pripeto na prsih. Šaša Timotejevna je stegnila roko:

— Farinelli, rožo! —

Pogledala ga je tako zapeljivo, da je Farinelliju zatrepetal srce. Molče, z vročim pogledom ji je dal cvetlico.

— Merçi! — je rekla Šaša sladko.

Liza je molče vstala.

— Dovolite, gospóda, postalo mi je nekoliko hudo. Ne trudite se! Moja prijateljica me spremi na sveži zrak. Pozneje se vidimo! —

Farinelli je osupnil in jo hotel spremiti, a ona ga je le hladno, prezirljivo pogledala. Obesila se je Ani za roko, potegnila ono temnordečo rožo iz-za pasa, vrgla jo na tla in odhajaje stopila na njo. Farinelli to je videl in pobledel.

Ana je peljala Lizo po stopnicah navzgor na hodnik in od tam na balkon.

Bila je krásna zimska noč. Povsod naokrog sneg, čist, jasen zrak, na nebu luna in zvezde. A bilo je mraz, da se je Ani zdelo, kakor da frče fini ledeni kristali po zraku in se zaganjajo v obraz.

— Liza, ti se prehladiš. Kak mraz! —

— Pojdi v dvorano, jaz ostanem tu, — je dejala Liza, in ko je Ana molčala, ponavljala je mehanično: — Pojdi, pojdi! —

Za par trenutkov so vrata zaškripala in Farinelli je stal pred njima. Prinesel je Lizin plašč iz kuhovine in ga ji molče ogrnil krog ram. Ana je takoj odšla.

— Kaj vam je, Liza? Ali sem vas razžalil? Odpustite! Vsega je kriva ta prokleta kača iz Curiha. Liza, bodite dobri, pogledajte me! Saj samo vas ljubim! Tako vas ljubim! —

Skušal je prijeti jo za roko, a Liza se je mrzlo obrnila od njega.

— Poslušajte me vendar, Liza! Saj nisem ničesar zakrivil, bodite pravični! — prosil je znova.

— Pojdite k Šaši Timotijevni! —

— Liza! Pomislite! Razumite me! Moj Bog! Ona je tako lepa, rafinirana zapeljivka, da je težko se ji protiviti. Vpoštevajte moj temperament. In vi ste vedno tako mrzli, ledeni... Liza, bodite prijaznejša, ljubeznivejša — in dober, blag bom! In vi samo molčite?! Liza! —

— Pojdite k Šaši Timotijevni! Ste jo ljubili? —

— No, da. Lepa je, kakor ciganka, zapeljiva ko greh! —

— Kedaj je bilo to? —

— Pred letom.

— V Ženevi? Koliko časa? —

— V Ženevi, dva meseca. Ali to je minilo. Niti ne mislim več na vse ono. Vi ste tako visoko nad vsem mojim dozdajšnjim življenjem. Nikdar še nisem ljubil ženske tako kakor vas. —

— Ha, ha! — Pojdite k Šaši Timotijevni, k lepi, vroči ciganki! —

— Liza!!! —

— Pojdite, pojdite! —

Pristopil je k njej in jo objel, če tudi se je branila.

— Liza, ne hodi do skrajnosti! Ljubim te do besa, ali jaz sem komplicirana nprav. Braniti bi me

morala nje, ne goniti me k njej. Liza, tako te ljubim!
Ne bodi tako trdosrčna! Tudi tebi bo žal! —

— Spustite me! Takoj! — Jezno se mu je vila
v rokah.

— Liza, poslušaj me! Samo reci, da me ljubiš,
da si dobra, da mi odpustiš ono netaktnost! Reci,
reci Liza! Zakopal je obraz v njene lase.

— Pusti me! —

— Prej ne, da mi poveš, da se ne srdiš, da me
ljubiš. —

Liza je molčala in dejala za nekaj trenutkov
tiho in počasi:

— Lopov! —

Takoj jo je izpustil in v tem hipu izginil iz
balkona.

Liza se je prestrašila, stala še nekaj časa na
balkonu in odšla potem domov. Zunaj je še naročila
garderobijerki, naj sporoči Ani Bogdunoff, da ji radi
nje ni treba biti v skrbeh.

Doma je jokala, jokala, jokala...

Farinelli pa je plesal vso noč z Šašo Timo-
tejevno.

(Pride še.)

Tožba.

Zvezda je svetila meni zlata,
ah, tako lepo, tako vabljivo...
In ko ljubil deklico sem drago,
sladko mačico to nagajivo,
utrnila se je, v noč je padla,
v noč je padla moje sreče zvezda....

»Hočejo, da bi ne bila tvoja!...«

Slavec zletel splašen je iz gnezda...
Jaz ostavljal sem ta pota svoja,
ki so me vodila v tvoj objem;
brez domovja, brez pokoja mrem!

Pesmi so iz duše poletele,
da ti prineso pozdrave vroče.
Luči so pri tebi pogorele,
v temi duša mračna meni joče —
izgrešila je do sreče pot,
zdaj ne ve ni kam, ni kod!

Plamen je moreči me razžaril.
rože sanj umoril je cvetoče —
ah, moj Bog, zakaj si me ustvaril?

E. Gangl.

Pridiga na gori.

Ivo Šorli.

Na vshodu zažarelo je nebo...
Iz sna vzbudile so se tihe gore,
in halje dolge, sive njih ponočne
počasi z ramen jim mogočnih so spolzele,
ki jih vetrovi, sluge jim pokorni,
pobrali so in odhiteli ž njimi
od tod v neznani kraj...
Kako postave silne njih sedaj žare,
kako pod njimi bistré reke
in rosne trate se blišče!
In sredi trat visoke strehe
se mesta širnega svetle...
Zvonovi so zapeli v starem domu,
na mehkih zvokih angeljčki sede,
in proti nebu gor pred božji prestol
z molitvami iz čistih src hite...

Kakor vidite, sem bil prav poetiški nadahnjen.
Saj pa je bilo tudi tako krasno tu spodaj pod menoj...
Odšel sem bil na vse zgodaj iz mesta, in sedaj sem
pozdravil solnce že sredi hriba z ravno napisanimi

verzji. Do desete ure bom že na vrhu in vživati mi
bo mogoče prekrasni razgled v polni meri.

Ljubo mi je bilo, da sem sam. Baš zato nisem
razodel nikomur svojega namena. Naravne krasote

vzbude človeku čustva, ki jih vživa najraje sam. Ako hoče izraziti, opisati ono, kar se mu godi v srcu, z besedami, zaide kaj lahko v smešno sentimentalnost, da se sam vstraši vulgarne profanacije, — dolg molk pa v družbi tudi ni mogoč.

In vendar nisem smel biti sam! Pa koga mi je vrag poslal!

Stopil je naenkrat s stranske, krajše poti pred me, pa me pozdravil z onim večnim, ljubeznivim nasmehom, ki spada tudi med kosti, katere se mečejo psu ljudstvu. In gospod doktor Zenič si je priboril baš s tem nasmehom že vse polno dobrih in častnih mest, katere podeljuje ljudstvo, zato pa se mu je videlo, da se ne misli nikdar ločiti od svojega plodonosnega nasmeha, ki je postal nekak abstrakten ud tega obraza, na katerem je bil nos posebno konkretn. Gospod doktor Zenič najbrže tudi spi smeh ljaje, in nič čudno ne bo, ako potrdi občno mnenje, da je velepošten mož, s tem, da tudi smehljaje umre.

Poklonil sem se gospodu doktorju najudaneje, pa se srčno zahvalil za ponudbo, da potujeva skupno dalje.

»Kakor vidim, ste tudi Vi, gospod doktor, prijatelj naravi?«

»Eh, da! Toliko dela in truda! Človek se rad malce izprehodi, pa vbeži tem večnim prošnjam in nadlegovanjem. Ne verujete, koliko zahtevajo ljudje dandanašnji od poslanca!«

Solnce se je dvigalo naglo na nebesnem oboku, in vročina je rastla bolj in bolj. Predlagal sem gospodu doktorju, da bi se malo odpočila pod košatim drevesom, v kar je prav rad privolil.

Sesti ni hotel, — ne vem za kaj. Stal je pred menoj, pa mi govoril o nekem vprašanju, katero je ravno tedaj vznemirjalo naše novinstvo in občinstvo. Zdel se mi je popolnoma sličen razdraženemu vrabcu, katerega ste hoteli na cesti s kamenom potepsti, pa ga niste zadeli. Ozke hlačice so se mu oklepale drobnih nožic, mimo debelega trebuščka pa sta mu segala ošpičena konca črnega žaketa zadaj prav do kolen, liki dve perutnici. Naslonjen na gladko deblo, zatopljen v prijeten polusen, zdelo se mi je, da mora vsak hip razpreti te svoje perutnice, pa zleteti na bližnjo bukev. No, možec je ščebetel dalje na prav realnih tleh in perutnic pravzaprav bogme ni imel...

Rekel sem tuintam kak »seveda«, »resnično«, a ker sem zapazil, da ga to le še bolj podpihuje v njegovi maniji, opustil sem i to, pa se vdal popolnoma svojim sanjam. Moj Bog, kedaj se sanja prijetneje, nego vroč poleten dan, če brenče krog vas sitne muhe, pa do vas ne morejo!...

Začela me je mučiti žeja in me vzdrnila. Gospod doktor je tudi prišel slednjič do konca svojega

razpravljanja. Žal mi je bilo sedaj, da nisem bolj pazil, a o tej vročini mi res ni bilo mogoče...

»Gospod poslanec! Tukaj gori za ono skalo je studenec. Ali ste vi žejni?«

»Ne, prijatelj!«

»Dovolite pa meni, da skočim naprej, ker me žeja grozno. Ob viru vas počakam!«

»Oprostite, dragi, toda danes mi že morate prepustiti vodstvo. Vi mladi ljudje ste lahkomišeln! Sedli bi na mrzel kamen, pili takoj, pa se prehladili. Ne, ne, danes vas bom jaz malce nadzoroval!«

»Toda meni nič škoduje, gospod doktor, tudi če pijem vroč. Moja mati mi kot otroku ni tega nikdar branila, in tako se mi je organizem do cela privadil!«

»Ne tajim, da bi ne bilo mogoče! A če vse to ne škoduje vam, škoduje pa gotovo stoterim drugim. Glejte, dandanes se priporoča i otrokom na deželi, naj se najprej shlade, potem še le pijejo. Denimo, da stoji za kakim grmom ob studencu eden teh otrok, pa vas vidi vročega piti, vas gosposkega človeka, kaj naj si misli? Ne zabite onega: »Bolje bi jim bilo, da se jim obesijo mlinski kamen na vrat, pa da se pogreznejo v globočino morja!« To pa ne velja samo pri najinem kazusu, to velja v vseh vprašanjih, ki se tičejo morale. Na sebi moralna dejanja postanejo nemoralna, ako se združi z njimi pohujšanje!... In tako dalje.

Vdal sem se, — kaj sem hotel!

Kmalu sva bila ob studencu. Vzdihnil sem, pa se razoglavil, da bi se prej shladil, med tem pa sem gledal tja dol v ta prekrasni svet.

Slučajno se obrnem, — in kaj vidim! Gospod doktor sedi na kamenu poleg studenca in pije ravno iz malega kozareca čiste, mrzle vode.

Smeje se sem ga pogledal.

»Ha, ha! Gospod doktor! Torej za norca ste me imeli? Ne mislil bi bil, da ste tak šaljivec. Ali bi se bil hladil jaz!«

Od hoje rudeči obraz mu je postal še bolj rudeč, in celo smehljaj je izginil. Da, popolnoma se mu je stemnil prijazni obraz!...

Hotel sem piti.

»Nikar! sem vam li zaman govoril?« je zaupil gospod doktor.

Ves presenečen sem ga gledal.

»A vi, gospod doktor!?...«

»Taki ste mladi ljudje! Poslušajte, kaj vas učimo, in ne vtikajte svojega nosu tja, kjer vas nič ne briga!«

»A?...«

Na bližnjem hrastu je zahreščal desetkrat po vrsti velik, črn gavran..

Verzi.

Kadar sem poveseljačil,
rekli so mi dekadent,
kadar sem se predrugačil,
rekli so mi dekadent.

Dekadent si, če preklinjaš,
in če moliš, dekadent;
dekadent, če se spreminjaš,
če stojiš, si dekadent.

Vidiš — to so naši stari:
ker si mlad, si dekadent.
S poprom in soljo skopari,
pa ne bodeš dekadent.

Pred mladostjo se postaraj,
pa ne bodeš dekadent,
a sicer še tak gomaraj,
si in bodeš dekadent.

Oton Zupancič

K poglavju o poselskem vprašanju.

V 2. št. »Slovenke« sem pisala o bedi, ki so ji izpostavljena naša dekleta in služkinje sploh v brezposelnem času. Poglejmo danes natančneje, kako se služkinjam godi v službi.

Pred vsem treba povdarjati, da obstoje v tem oziru velike razlike, kakor so sploh na svetu različne razmere in različni značaji. Gospodinja, ki je napuhena zaradi svojega bogastva in svojega višjega socialnega stališča, ki je gizdava in ki nima smisla za drugo ko za svojo udobnost, taka gospodinja pač ne bo svoji služkinji »dobri angelj«, ki bi jej lajšal delo in srce. Taki ženi služabništvo pač ni družega, nego del njenega premoženja, ki ga lahko vporablja, kadar in kakor ji je drago. Seveda takim ženam nikdar nobeno dekletu ne ugaja, kajti tudi najpriprostejša in najpotrpežljivejša služkinja končno vendar-le tudi čuti, da je človek, ter da zna tudi misliti in hoteti brez tuje inicijative. Nje volja se nezavedno a odločno vpira volji, ki zanika vsako pravo nje hotenja in čuvstvovanja in ki hoče z njenimi močmi samovlastno in brezobzirno razpolagati. Z besedo, ali kakorkoli že more, daje služkinja izraza svojemu nezadovoljstvu; s tem se pa seveda strašno pregreši zoper veličastje »milostive«. Bog varuj, da bi n. pr. služkinja, sita vednega ukazovanja in grajanja, vrgla kako stvar jezno iz roke ali celo gospodinji pod noge, ali da bi jezno odgovorila: »Ah, kaj!« itd. Gotovo bi morala »čez 14 dnij iti«, ali pa celo takoj. Gospodinji sami pa se ne zdi nič čudno, ako pri najmanjši priliki očita služkinji nerodnost, ter jo traktira z »ničvredno, štorkljasto, zanikrno, leno, nehvaležno kmetiško stvarjo«, in se jej celo ne zdi »pre-ordinêr« z lastnimi rokami dejanski se zmaščevati nad služkinjo. Take gospé često vporabljajo napram služkinjam v jezi jako pregnantne izraze, da bi jih človek niti ne hotel navajati. Od

strani takih gospodinj prihaja tudi največ pritožb in krika o poslih, katere vedno menjavajo.

Takih gospodinj seveda ni ravno najti mnogo. Vsekako pa jih je več, nego je onih gospodinj, ki postopajo s služkinjami tako, kakor z živim, čutečim bitjem, in ki imajo smisla tudi za boli in želje svojih služkinj. Taka gospodinja se ne bo zgražala, ako se služkinja časih zaupno obrne do nje ter jo bolj domače ogori, češ: »smatrati se hoče meni enakopravno.« Tudi se ne bo zgražala, ako bo kdaj služkinja slabe volje ter o tem malo bolj resolutna. Saj — zakaj bi ravno služkinja ne imela pravice do slabe volje, kakor vsak drugi človek? Da ji vzrokov ne manjka, o tem menda pač ne treba debatirati. Gospodinja, ki tako postopa s svojimi posli, gotovo ne bi vedla ničesar povedati o »šikanah surovih, neolikanih in zlobnih poslov.« Vedela pa bi povedati o izredni udanosti in ljubezni svojih služkinj, ki leta in leta ostajajo v njeni hiši in odidejo le, da se omože ali iz kakega družega vzroka, nikdar pa ne radi spora ali sovražstva. Take gospodinje se bivša služkinja vedno z ljubeznijo in spoštovanjem spominja.

Sicer so pa to več ali manj izjeme. V obče so gospodinje take, kakoršni smo sploh ljudje. Očitati se jim ne more ravno zloba, a tudi njih dobroti ne da bi človek zažigal kadilo. S posebnim ozirom na služkinje je le treba vpoštevati to, da jih gospodinje niti teoretično ne smatrajo sebi enakopravnim. Zato so tudi izvečine napram njim več ali manj krivične ali vsaj brezobzirne. O služkinjah niso vajene misliti tako ko o sebi. Sicer bi morala marsikatera uvideti, da je svoji služkinji krivična in da jo često brezsrčno izkorišča.

Navadno gospodinje že takoj o dogovoru gledajo na to, da bi se pogodile s služkinjo za čim manjšo

plačo, in čim več dela. Gledajo torej le na lastno korist, kakor kak podjeten kupec o sklepanju kupcijske pogodbe. So pač tudi gospodinje, ki pravijo, da jim ni nič za kak goldinar in ga rade primaknejo k plačilu, samo da bo služkinja ugodila vsem njihovim zahtevam. To je že prav, da se pri plači ne gleda na krajcar, a služkinji ga se tudi ne sme zaračunati predrago. Služkinje se ne sme s tem zavajati k prenapeti delavnosti, ki ji pred časom izrabi moči ter jo peha v zgodnjo onemoglost ali celo v grob.

O tem je posebno obsojati, da se pusti od največkrat slabotnih služkinj krtačiti parkete, katero delo je za šibko žensko konstitucijo absolutno pretežko in prenaporno, toraj zdravju opasno. Jaz sploh ne razumem, kako more fina, rahločutna dama, ki se boji najmanjšega napora in vsakega veterčka, gledati svojo služkinjo pri tako težkem, mučnem delu. A ako naj že ženske opravljajo tudi taka dela, potem naj bi se vsaj delo razdelilo med več močij, in gospa, ki ne štedi z denarjem, kadar se gre za njeno zabavo in njeno udobnost, naj ne skopari tudi v takih slučajih in naj najme še eno ali dve delavki, da pomagata stalni služkinji pri vseh večjih in težjih delih.

Strogo je tudi obsojati, da se od služkinj zahteva neprestano delo, da se jim ves dan ne prevošči ni jedne stalne ure za počitek in se jih pusti delati pozno v noč. Gospodinja, koje delo obstoji v kramljanju, sprehodu ali posetih, ali v kakih lažjih hišnih delih, si navadno vsak dan po kosilu privoščijo nekaj uric spanja, in slabo bi naletel, kdor bi jo o tem hotel motiti. Prav te gospodinje bi se pa grozno začudile, ako bi čez dan svojo služkinjo našle počivajočo s rokami sklenjenimi v naročju, ali pa celo dremajočo. Bože, ali bi se jezile nad zanikrno, leno služkinjo! In vendar je ta služkinja v istini utrujena in zmučena od dela in gotovo jako potrebna počitka. A nekatere gospe pač ne mislijo in niti ne znajo misliti na to, niti na um jim ne pride, da je njih služkinja vendar tudi živa stvar, bitje iz mesa, ki je prav tako podvrženo vsem, tudi malim fizičnim in duševnim mukam, kakor one same. Mogoče je pa tudi, da te gospe mislijo, da je s tistimi groši, ki jih dajejo služkinjam kot mesečno plačo, tudi že zadoščeno obćim človekoljubnim dolžnostim, ki vežejo vsacega človeka na vse ljudi. In morda celo mislijo, da je življenje njihove ljubljenske — mačke ali psa, bolj dragoceno, nego ono njihove služkinje, in da je žival bolj vredna usmiljenja nego posel.

Časih bi se človek njihovo postopanje res moral tolmačiti tako... Vsekako je čudno, da puste te fine dame svoje posle toliko trpeti in se mučiti. Jaz ne vem, morda pretiravam — a tako postopanje se mi zdi odurno in surovo. Žene, ki imajo posle, naj bi pomislile, da je življenje o vednem delu in neprestanem pokoravanju tuji volji ter vednem psovanju in karanju vendar-le pravcato »pasje življenje«, pravcato suženstvo, katega ne more zagovarjati izobražen človek.

Pomislile naj bi gospodinje, da tudi služkinja potrebuje počitka in razvedrila, da hoče in mora tudi ona živeti kolikor toliko tudi sama zase, živeti svoji lastni volji in lastnim čuvstvom. Imeti moramo prepričanje, da ako se najmejo posli, se s tem še nikakor niso kupili in nikakor niso postali nekaka naša lastnina ali posest. Ako se poslom daje plačilo, hrano in stanovanje, naj se jim zato določi gotovo in primerno množino dela; nikakor pa naj se jih ne smatra kot robove, ki morajo neprenehoma biti na delu.

So žalibog nekatere hiše, v katerih mora služkinja celo jesti s t o j e in često se pripeti, da jo celo od obeda po večkrat kličejo na kako delo ali jo kam pošljejo. Ako se jo o tem tudi vpraša, je-li že kosila, navadno reče: da, ter sploh stori, kar se je zahtevalo. Seveda ima potem mrzlo kosilo. Tudi je celo takih gospodinj, katerim je žal za vsak grižljaj, ki bi ga imela zavžiti služkinja in same ne vedo, kako bi manipulirale z jedjo, da bi vendar služkinja ne dobila nič preveč in nič boljšega. To so jako trde besede, a žalibog resnične. Gotovo je pa tudi v tem oziru častnih izjem. —

V nekaterih hišah je dalje navada, da se vspričo večkrat še nedoraslih služkinj navlašč umažano govori, češ, da se vidi, kaj poreče in kako se o tem zadrži. Često se tudi s posli zbija neslane šale v mnenju, da se s posli pač sme vse storiti. Lahko je misliti, kako demoralizujoče vpliva to na neuke in neizobražene posle. A potem se pritožujejo gospodinje čez drznost in frivolnost služkinj in ne vedo, da imajo le to, kar so si same vzgojile.

O tej priliki naj omenim, da mi je neka gospa, ki je obćeznana kot izvrstna gospodinja in izobražena žena, zatrdila, da se v najredkejšem slučaju naleti na služkinjo, ki je res pokvarjena in pri kateri nobena beseda nič ne izda.

V obće da so dekleta jako pristopna in dobra in, ako se jih z blagohotnimi besedami opozori na kak pogrešek ali pregrešek, vselej slušajo in s solzami v očeh obečajo poboljšanje. To se mora trditi sosebeno o naših slovenskih dekletih. Vsekako pa mora oni, kojega karamo ali učimo, uvideti, da to storimo čisto nesebično, iz zgolj skrbi za njegov blagor, samo zato, ker njemu dobro želimo. Sicer je naš trud v tem oziru sigurno zaman. —

Nekatere gospodinje imajo tudi slabo, graje vredno navado, da neprenehoma sumničijo poštenje in zvestobo svojih služkinj. Vsak čas nekaj pogreše in o vsaki priliki jadikujejo, češ: kje je zopet to, in to, in kam je zopet prišlo toliko tega in toliko onega. Tudi vedo o vsaki služkinji povedati, za koliko jih je okradla in za koliko odškodovala. — Druge gospodinje vedo zopet pripovedovati o neštevilnih slabih navadah in nezaslišanih prestopkih svojih prejšnjih služkinj, in s takim pripovedovanjem hočejo zavito

pikati svoje istočasne služkinje, misle, da bo to dobro vplivalo nanje. Seveda se žalibog zgodi vedno ravno nasprotno. Dekle spozna tem preje vse slabe strani svoje gospodinje in nehote jej vedno bolj izginja spoštovanje in udanost do iste. O tem izgubi dekle tudi veselje do dela v tisti hiši in spor mej njo in gospodinjo je gotov. O prvi priliki bosta »spregle.« —

Mnokrat se slišijo tudi tožbe, da dekleta rada »hodijo okrog«, sosebno po noči in ob nedeljah — drugikrat itak nimajo časa. Te tožbe so žalibog često utemeljene. A tudi na tem so gospodinje same mnogo krive. Ker služkinja v hiši nikdar ne sliši dobre, ljubeznjive besede in si nikdar ne more olajšati srca v prijaznem, zaupnem pogovoru, naj jo že mori žalost ali napolnjuje veselje, — je pač docela umevno in naravno, da si zunaj hiše išče ljudi, ki bi jej bili dobri in prijazni. Kako usodno je baš to za služkinje, mi ne treba posebej povdarjati.

In še nekaj je, kar žene služkinje o prostem času iz hiše. Velik nedostatek je namreč navada, da se služkinji v največ slučajih ne določa v hiši primerne prostora, kjer bi lahko nemotena preživela sama zase in svojim željam vsaj tiste skromne ure, ki so jej, ali ki bi jej prav za prav morale biti puščene proste. Često morajo spati služkinje v kuhinji ali pa v kakem drugem takem prostoru, kamor bi dotična gospodinja mogoče niti v jezi ne zapodila svojega psa. Tudi ne trpe gospodinje, da bi služkinjam gorela luč, kadar so opravila svoja hišna dela — tako vsaj sem že često čula. O takih razmerah je seveda umevno, da dekleta niso rada doma o svojem prostem času — saj sploh nimajo kje biti. —

Spomnila bi le še rada neke okolnosti z ozirom na služkinje v onih hišah, kjer so otroci. Često sem

namreč že čula in često že videla na lastne oči, kako so otroci, ki so komaj dobro izlezli iz prve pomerjene obleke, psovali posebno nižje služkinje ter jim dajali razne priimke. Tudi dejanski kažejo često razvajeni in slabo vzgojeni otroci svoje zaničevanje do služkinje. Kako jo mora to boleti, misli si lahko vsak, kdor ima le količkaj fino čuvstvo in sosebno, ako vidi, da jih nihče resno ne posvari radi tega. O tem pa seveda Bog varuj, da bi služkinja kaj hudega rekla ali storila takemu otroku. To bi bilo joka in vrišča in zmerjanja v hiši! Ubogo dekle bi se moralo kar v zemljo vdreti. Tako postopanje je skranje krivično in vpliva sila slabo na posle. A nič manj tudi na otroke; dobre gospodinje naj bi vsaj tega poslednjega ne puščale iz vida. —

Tako sem v kratkih potezah površno načrtala razmere služkinj v službah, želeč o p o z o r i t i častite gospodinje na nedostatke in krivice, ki prihajajo sicer od njihove strani, a katerih se najčešče sigurno niti ne zavedajo, ker vidijo krivdo le na strani služkinj. Navodil nisem dajala nikakih, ker vem, da vsaka gospodinja, ki ima dobro voljo popraviti krivice ali vsaj nedostatke, najlažje sama ugane, kaj ima v to svrho storiti.

Nikakor pa se ne sme teh vrstic tolmačiti tako, kakor da iščem vse krivde na poselski mizeriji na strani gospodinj. Nikakor ne. Jaz vem, da imajo tudi gospodinje včasih svoj križ sè služkinjami in da imajo mnogo, mnogo slabosti tudi služkinje. Kako bi pač bilo drugače? A služkinjam se njih slabosti itak vedno neprikrito očitajo in je vsekako potrebno, da se tudi gospodinje opozori na njih pregreške in njih krivdo. Mislim pa tudi, da je dolžnost srečnejših in izobraženejših, da prednjačijo z lepimi vzgledi.

Svetu v zobe.

E kaj, e kaj me briga,
Kar svet o meni klepeta!
V nebo visoko naj me dviga,
Pehà na dno peklà!

Nikomur ni po godi
Na sleharnem človeku vse.
Ni vreden, da po svetu hodi,
Kdor sam ne ve, kaj je.

Anton Medved.

Jesenske noči.

Spisal Ivan Cankar (Dunaj).

I.

Teško mi leži na duši to dejanje, storjeno v polusanjah in skoro nezavedno.

Kesanja ne čutim kljub temu nikakoršnega. Ne pride mi na misel, da bi si očital posebno pokvarjenost in propalost, da bi povešal oči pred drugimi ljudmi ali da bi si bil v svesti preiščenega hudo delstva. Čisto nasprotno; nihče nima vzroka, da bi dvomil nad mojim značajem, nad čistostjo mojega življenja, nad vzvišenostjo mojih nazorov. Poznal sem jih mnogo, ki so nosili lepe črne brade in solidne naočnike; a če so le genili z mezincem, prišli so z moralo bolj navskriž, kot jaz sredi onih čudovitih noči. —

Ne želja po opravičenju in ne kesanje me ne žene k tej odkriti izpovedi. Stvar je popolnoma drugačna. Zvečer, kadar zatisnem trepalnice, prihajajo k meni tisti dnevi. In jaz vstanem in vse one trenutke, — o Bog, vso grenkost onih trenutkov pijem počasi, s pridržano sapo, z napeto pričakujočim srcem. To ni več preteklost. S tolikim trpljenjem, s tako jasno zavestjo ne živim svojega vsakdanjega življenja... Moji prsti se krčijo, telo se pripogiba. V njegov tilnik so se zasekali moji nohti, in v tistem hipu se je razlila po moji desnici njegova gorka kri.

Pred nekaterimi leti je umrla moja ljubica. Njen beli obrazek je imel na odru nenavadno resen izraz; na temne lase so ji položili venec polrazcevelih, omotno duhtečih rož. Kolena so se mi tresla in v grlu me je dušilo od bolečine, ko sem stopal za črno oblečenimi sorodniki proti pokopališču... Pozneje sem blodil kakor v sanjah, brez zmisla za svoje navadne opravke... Toda nekega večera sem potožil prijatelju svojo nesrečo ter se ob tisti priliki sentimentalno razjokal. Vsa žalost se je hipoma izgubila in nosil sem jo na prodaj samo še zaradi interesantnosti...

Kar se je pripetilo pred mesecem dni, je samó moja lastnina... Groza tistih noči leži samó na moji duši, a moja duša je preslaba, da bi se ne zgrudila pod tem bremenom. Zato sem se odločil, da razložim vso reč natanko, — z vsemi okolnostmi, do najneznatnejših malenkosti, ki so vplivale kakorkoli na moje takratno duševno razpoloženje...

Nocoj zatisnem mirno svoje oči; po moji sobi ne bodo šumeli več koraki davno pokopanih mrličev in okno na dvorišču bo temno in mrtvo.

II.

Z nenavadno eneržijo sem se bil dokopal do svojega sedanjega ugleda. Ni še dolgo tega, kar so me smatrali vsi pošteni ljudje za ekscentričnega človeka s smešnimi nazori in nedostojnim vedenjem. To

so mi očitali s popolnim opravičenjem. Moje življenje je bilo do lanske jeseni res jako čudovito. Hodil sem po svetu brez pravega namena, brez stalnega doma, brez pametnih opravkov. Kadar se je pripetilo, da sem si najel v tem ali onem mestu kako stanovanje, spravil sem se čisto gotovo v najtemnejše predmestje, kjer so bile ulice ozke in umazane, hiše stare, z odpalim ometom in majhnimi, omreženimi okni. Tam sem sklepal različna, izobražencu neprimerna znanja. Pil sem bratovščino z dvomljivimi eksistencami, brez dela in brez preteklosti; pozabljeni ljudje z lokavim, pazno motrečim izrazom v očeh, z umazanimi kravatami pod zaraščenim vratom in dolgini, črnimi nohtovi na rokah. Noči sem prebil v zakotnih gostilnah s pijanimi vlačugami; poljuboval sem jim mokra ustna ter ob enem sanjal o vitkih, eteričnih devojkah v roza obleki, s prozornimi čipkami pod vratom in s potočnicami v zlatih laseh... Navadno nisem imel nikakega stanovanja. Posedal sem po kavarnah in gostilnah od jutra do pozne noči. Spal sem v tiste čase jakó malo in to je imelo svoj poseben vzrok. Obšla me je mnogokrat neznosna utrujenost; videl nisem ničesar več in roke so mi visele mrtve navzdol. Toda sedel sem za mizo; natakár je slonel ob kasi ter dremal... Bal sem se samote. Kadar sem stopil v spalnico ter odgrnil odejo, odprle so se mi hipoma oči in prijel sem se za glavo in zastokal od kesanja in obupa... Kakšno je to življenje? Kakšen bo konec?... Bal sem se noči in samote in sedel sem v kavarni in sanjal in pisal verze.

Moji nazori — kolikor jih je bilo — so bili takrat zelo čudni. Kar so počeli drugi ljudje — humbug! Sovražil sem te moderne kravate, dostojno ostrizene brade, te hladne obraze, z mirnimi vsakdanjimi skrbmi. To so stroji — nič drugega kot stroji. V tej mrzli sapi filisterstva jim je duša ovenela in poginila. Kar je vzvišenega in nesebičnega na njih, je hinavstvo... Zato so podlo in brezvestno hinavstvo vsi takozvani ideali naše dobro urejene in dobro vzgojene družbe. In kjer vsled relativne nepokvarjenosti ni izrecnega hinavstva, tam je slepota in lahkovernost. Usoda sama je poštena. In kar zida z vso svojo duhovitostjo tisoč licemercev, to podere ona v svoji blagohotnosti ter zida po svoje.... Jaz, — jaz nimam nobenega opravka v tej umazani družbi. Zdi se mi, da gleda iz njenega zaničevanja do mene nekoliko zavisti in hrepenenja....

Moj svet je bil drugačen. Moj svet je bil svoboden, daleč stran od zemlje in v prvi vrsti daleč stran od ljudij. Telo ni živelo v njem. Tavaló je bog-

vekod; jaz se nisem brigal zanj. A v svetu moje duše so cveteli travniki in duhteli zeleni gozdovi. Tam ni bilo ne hinavstva, ne skrbi. Zlatom prepasane gospodične iz davno minolih romantičnih časov so se sprehajale po rožnih gredah. Po gozdu so se klatili stari čarovniki z rdečimi čepicami in dolgimi, črnimi čarovnimi palicami... Nekoč sem videl pritlikavca z valovito belo brado; sedel je kraj gozda na trhljem štoru ter njuhal tobak iz zlate tabatijere.

III.

Zunaj je deževalo. Na svetu ni strašnejšega od enakomernega, dolgočasnega pršenja jesenskega dežja. Zdi se mi, da je bilo že precej pozno po polnoči. Zaprl sem okno, spustil rulete ter zagrnil čipkaste gardine. Toda obstal sem sredi sobe ter poslušal pazno in natančno. Kaplje so padale na okno. Zazdelo se mi je hipoma, da gleda nekdo s spačenim, od dežja mokrim obrazom skozi razpoke v ruletah; z jedno roko se opira na pomol, a drugo je dvignil; in v enakomernih presledkih trka s sključenim kazalcem na šipo.

Tisti večer se je nenadno zasukalo moje življenje. Stopil sem z neumne stranske poti na veliko cesto. Ta važni korak ni imel posebnih zunanjih vzrokov. Prejšnji dan je bil pri meni moj oče; ko je spoznal površno moje razmere, ni zinil besedice; stresel je z glavo, vzel klobuk ter se poslovil. Čutil sem šele pozneje, da me je to užalilo. Popoldne sem sedel v kavarni, a niti sam se nisem zavedal, da je bilo moje srce težko in potrto... Hodil sem po sobi vso noč; proti jutru sem stal na stopnicah, da bi pobegnil tiho in skrivno bogve kam; toda predno sem stopil na cesto, sem se vrnil čisto miren in hladen, legel na posteljo, zaspal ter spal do poludne.

Zdaj moram reči, da se oblačim jako elegantno. Moje kravate... nekaj posebnega je s temi kravatami. Naj si jih zaveže kdo drugi kakorkoli, zmerom bo ostalo nekaj filistrskega na njih. Jaz napravim pentljo čisto primerno, povsem dostojno, toda v eni sami gubi, v eni sami črti dam fino, rahlo, komaj opazno nekoliko duška svoji prejšnji malomarnosti. To je ženijalno. Kako ozka, skoro nevidna je meja med malomarnostjo in ženijalnostjo!... Nihče bi si ne mislil, da je karijera poštenega človeka odvisna od kravata in od frizure.

Ljudje so spoznali, da imam velik talent in da pričakuje domovina mnogo od mene. Zategadelj sem se poklonil nekaterim imenitnim osebam. Zapazil sem na svoje začudenje, da niti eden izmed vseh ni bil popolnoma obrit. Vsaki je nosil vsaj temno muho pod spodnjo ustnico, in neki dostojanstvenik je bil poraščen po vsem obrazu z dolgimi svetlimi kocinami. A vsi so bili jako častivredni možje, z nenavadno finim čutom za dostojnost. Nekdo mi je opomnil očetovsko in blagohotno, da rmene cipele ne pristojajo

resnemu človeku, ki hoče delovati na kak način v blagor domovine. Od tistega dne ne nosim več rmenih cipel. In da ni dobro plavati po zeleni vodi idealov, ki pa so mladini koristni in celo potrebni.

Ravnal sem s svojim ugledom zelo skrbno in varno. Govoril sem na lahko, s strnjenimi obrvmi, desni kazalec postavljen diskretno na mizni rob. Opazil sem bil namreč takoj v začetku svojega novega življenja nenavadni upliv iztegnjenega kazalca... Naučil sem se dosti hitro najpotrebnejših stvari v političnem in družabnem občevanju. Spoznal sem že po obrazih, po samih kretnjah in površnih opomnjah različne stopnje ugleda in moči. To zahteva ta... to zahteva oni. In stopnjo za stopnjo sem lezel počasi navgor; na vsi težki poti se nisem zadel ob nikogar in po licih me je božala sapa vseobčega spoštovanja... Čudno je, kako se navadi človeško telo na gnoj in blato.

A na skrivnem se je moje srce stresalo od silnega smeha, od božanstvene zlobe.. Držal sem za ušesa častivredne, neobrite glave in capljale so poleg mene v dolgih frakih in svetlih cilindrih, oškropljene do vrh nosu. Jaz si nisem omazal niti podplatov.

IV.

Prihajal sem od svojih vsakdanjih opravkov domov nekoliko utrujen, z dolgočasnimi mislimi in zaspano dušo. A že na stopnicah sem začutil navadno, kako se mi je začelo telo stresati, kako so se napenjale moje ustnice od prešerne razbrzdanosti... Najprvo sem se sprehajal od okna do vrat, roke prekrizane na hrbtu, glavo nagnjeno daleč nazaj. Smejale so se glasno, z visokim, jasnim smehom, ki prihaja samó iz neizmerno srečnega srca. — In kakšna je bila moja soba! Uredil sem jo vsak dan drugače. Prvotne tapete so bile temnordeče, s starinskimi, žoltimi ornamentami. Barva sama na sebi bi mi ne bila zoprna, toda ti pravilno narisani, gladko zaviti akantovi listi mi nikakor niso ugajali: zdeli so se mi prepošteni, nekako nedeljski. Zato sem se čez nekaj dni sprvil ter sem sam tapeciral svojo sobo. Ležal sem na tleh in risal. Tri noči. In narisal sem fantastične ornamente, v čudovitih barvah čudovite rože, ki so rasle samó v mojih sanjah; ob vsaki nenavadni črti sem zastokal od radosti: zdelo se mi je, kakor da bi dal zaušnico dostojnosti in pametni vzgoji. In ko sem razobesil in nabil svoje tapete po stenah, so se smejali krog mene in zvijali in priklanjali polnočni duhovi iz jutrovih krajev... Pomislite: — in vse to na čistem, belem ozadju!... Moja postelja je stala sredi sobe; postlal in odel sem jo čez dan tako, da je bilo vzglavje podobno prestolu. Napravil sem si krono iz zlatega papirja; na rjuho sem naslikal z vijoličasto barvo velike cvetove, lilijam podobne. In kadar sem sel na prestol, napolnila se je soba s ponižnimi podaniki...

»Glavna stvar je, dragi moji, da plešete brez nehanja. Moje srce je veselo, kadar frfotajo krila in kaftani krog vaših ledij, kadar vam zastaja sapa in vam bulijo oči od razkošne blaznosti... Komur pride na misel, da bi zlezl v kot ter se lotil kakoršnega koli dolgočasnega dela, vtaknem ga pod zemljo, kjer je jok in škripanje z zobmi. Kdor bi se spozabil tako daleč, da bi se vedel razumno in obzirno, položim mu glavo na srebrn krožnik... Taka je moja zapoved, dragi moji, in v kletéh je vina za tisoč let...«

Časih si dovolim, da plešem mazurko v nogavicah, s krono na glavi in s kraljevim plaščem na ramah. Prazne steklenice, razmetane po tleh, se kotálijo veselo pod mojimi nogami.

V.

Prvi dan me je zanimala moja gospodinja, a pozneje sem pozabil nanjo. Njen obraz je bil podolgast in bled, popoldne napudran, zjutraj vel in skoro sivkast. Oči so gledale tiho in začudeno, kakor da se spominjajo nečesa nerazumljivega, kar so videle bogvekjé, pred davnim časom. Srečal sem jo malokdaj; časih, kadar sem prišel pozno domov, sem videl v predsobi skozi priprta vrata, da je ležala na zofi, z rokami pod glavo in z razpuščenimi kitami. Na okrogli mizici je stala v srebrnem okviru fotografija nekega človeka z dolgimi brki in majhnimi, pod močnimi obrvmi skoro skritimi očmi.

Tisti večer, ko sem spal prvikrat v svojem novem stanovanju, sem bedel pozno v noč, dasi sem bil jako utrujen. Prihajale so mi na misel različne stvari in polagoma me je osvajala tiha otožnost. Začutil sem, da sem zapuščen in pozabljen in da nimam žive duše na svetu... Skozi okno se je videl samo majhen košček jasnega neba; ena sama svetla zvezda je gorela na njem. Dvorišče je bilo ozko in umazano; mojemu oknu nasproti se je dvigalo visoko poslopje.

To poslopje je bilo nenavadno tiho; odprto ni bilo nobeno okno, od nikoder se ni oglasil klavir; prej sem bil navajen, da je igral kdo neprestano nad menoj ali kje v bližini.

Hotel sem se razpraviti ter ugasniti svečo. Ali v tistem hipu se je zasvetilo okno v tretjem nadstropju, ravno mojemu stanovanju nasproti, komaj za seženj višje. Prikazala se je za trenotek temna postava, ki je takoj zopet izginila v ozadju. Svetilka je stala najbrž precej daleč od okna, morda na nočni mizi ob postelji. Zdelo se mi je, da so stene poslikane s svetlomodrimi rožami, ki so se videle od daleč kakor temne pege na belem zidu... Luč je zatrepetala; nekdo je prijel svetilko ter jo prinesel bliže. Jaz sem ugasnil svečo v svoji sobi.

Na okno se je naslonila ženska. Njene roke so bile gole do komolcev; desnica se je lesketala v beli svetlobi. Čakal sem nestrpen in vznemirjen, da okrene obraz na desno, proti luči... To se je zgodilo, ko je vstala ter se vrnila v ozadje. Pritisnil sem roko na

čelo in srce mi je zatrepetalo. Črte njenega profila so bile kakor narisane v zaljubljenih sanjah, — mehke in nedolžne, z izrazom boječe neodločnosti. To je šinilo mimo mene v enem samem kratkem hipu. Njene oči so bile v senci; samo v trenutku, ko se je vzdignila, se je zasvetil smaragd izza dolgih trepalnic...

Nesla je svetilko od okna k postelji, nató na levo in zopet v ozadje. Po steni so begale sence, švigale od okna čez strop ter se izgubljale. Svetloba je vztrepetala poslednjikrat ter vgasnila.

O polnočl sem legel na posteljo. Zaspal sem jako mirno; trepalnice so mi zlezle same na oči... Zdi se mi, da je bilo že pozno proti jutru, ko sem se nenadoma prebudil. Glava me je bolela in mraz me je spreletaval po vsem telesu... Zdelo se mi je čudno, da nisem ležal na postelji, kakor sem bil pred dvema urama zaspal: — slonel sem ob oknu ter gledal z napeto pazljivostjo navzgor...

VI.

Iz prejšnjih časov mi je ostalo mnogo znancev in posebno znank, za katere se po dnevi nisem brigal. Če sem srečal koga na obljudeni cesti, sem se mu najrajši izognil. Toda o mraku sem začutil hrepenenje po preteklosti. Ob ulicah so gorele svetilke, na glavnem trgu in po alejah je bilo polno ljudi. Takrat sem stopal proti predmestju z naglimi, tihimi koraki, sklonjeno glavo, vznemirjen in nekako osramočen. Tolažil sem se z zavestjo, da je noč okrog mene. In do noči sem imel od nekdanj svojo posebno pravico: za svoja nočna dejanja nisem bil odgovoren nikomur in smešno bi bilo, da bi se v teh urah zavijal v nerodni plašč dostojnosti.

Na vzhodnem koncu mesta je raztresenih nekaj nizkih hiš, kritih z rdečo opeko. Po dnevi se zdé človeku dolgočasne in tihe. Ulice so polne rjavega prahu, ki sega skoro do gležnjev in se spremeni ob deževju v smolasto blato. Pred hišami se igra brez števila umazanih otrok; odraslih ljudi sem videl jako malo... Toda ponoči, posebno kadar sije luna, se za blešče zidovja v čudovitem belem svitu. Ob nizkih ograjah pred hišami, po ozkih nerazsvetljenih ulicah prihajajo tihe, skrivnostne postave; iz temnih senc se čuje prtajeno šepetanje in časih zazveni od daleč zategnjen melanholičen vzklik. Človek obstane in posluša; zdi se mu, da je zašel v daljno daljavo, do zadnje meje življenja, kjer se pričenjajo blodne sanje.

Tam je stanovala Matilda. Prišel sem časih k nji, da sem ji pobožal podbradek ter gledal v nje ne velike mrtve oči.

Tla so bila prep्रेžena s preporelimi preprogami. Ob vsakem koraku se je dvignil prah iz njih. Na mizi je ležal čipkast prt, toda ob robih so bile čipke ratrgane in posvalkane. V sobi je bilo nenavadno tiho. Če sem izpregovoril glasneje, sem spoznal takoj, da sem napravil nekaj neprimernega in nerodnega.

Razen Matilde sta bili v sobi navadno še dve osebi; njena mati in neka suha, v temno ruto zavita ženska; zinila ni nikdar besede in njen obraz je bil trd in siv... Spominjam se, da sem bil nekoč zaljubljen v Matildo. Šel sem skozi predmestje pozno o mraku in takrat sem jo zagledal v luči obcestne svetilke. Hitro in tiho je hitela mimo mene, z nekoliko sklonjenim telesom, roke na prsih. Njena lica so bila bolna, prozorno blede, v udratih očeh ni bilo nikakega ognja... Prav tako, tiho in bolno, jo srečam zdaj časih nenadoma v sanjah; in moje srce postane nemirno in mrzel pot mi pride na čelo...

Bilo je že pozno in samo tu pa tam se je zgenilo dvoje zaljubljenecv. Potrkal sem na vrata ter vstopil, ne da bi mi bil kdo odgovoril. Matilda je bila nemirna in raztresena; njene oči so se umikale mojim. Med pogovorom mi je opomnila, da je bila ves dan doma, in da je opoldne bljuvala kri. Zdelo se je, kakor da se tega nekako sramuje.

V sobi mi je bilo tesno; zrak je bil gost in zaduhel. Povabil sem jo na sprehod in Matilda je ogrnila ovratnik... A v tistem trenutku me je spreletelo neko čudno čustvo. Hotel sem na vsak način stran, domov, da preprečim nekaj usodnega.

»Ne Matilda... Ostani doma...«

Stala je sredi sobe, jaz sem zaprl vrata za seboj ter odhitel. Po mestu je bilo vse tiho in moji koraki so odmevali daleč naokrog. Od nemira in pričakovanja mi je silila kri proti srcu. Sredi pota šele sem se zavedel, kaj me je vzdramilo s tako nenadno silo...

Okno v tretjem nadstropju je bilo jasno razsvetljeno in ona je slonela ob njem.

VII.

Solnce mi je zoprno, — in celó še to mirno jesensko solnce. Vse leži pred očmi kakor na dlani, same jasne črte, krepke konture. Nikjer nobene skrivnosti. Fantazija ledeni pod vplivom te dolgočasne jasnosti, te razumne resničnosti. V duši sami je toliko tajnega in nerazumljivega, da išče z raskošjem meglá in mrakov in da se upira svetli resnici. Resnica je zmirom suhoparna.

Ob solčnih dneh odgrnem zastor samó toliko, da sije v sobo en sam žarek, kakor nit tenák. V veliko veselje mi je zavest, da je preplavljen ves svet tam zunaj s samo vročo svetlobo... svetlobo čez in čez. Tiho in boječe se plazijo pregnane sence po jarkih in duplinah, strahom gledajo izza visokih poslopij, izza zelenega listja. Ej, — kako se polagoma dvigajo, kakó stopajo z mačjimi koraki vedno višje iz pozabljenih dolin. Od vseh strani prihajajo, — od gozdov, od morja; zdi se celó, da frfotajo z neba, na neizmernih krilih. In solncu padajo trepalnice na oči.

En sam tenek trak se trese v moji sobi. Pustim ga skozi okno samo iz ironije in škodoželjnosti. A okrog mene plavajo sence in v obraz mi diha hladna

sapa njihovih kril. Takrat je moja duša čudovito občutljiva, srebrna struna, ki zazveni, če dihneš nanjo.

Prej mi je ostalo poleg vsega vendar še nekaj, kar je spajalo dan z nočjo. Sredi jasnega dne sem začutil kdaj hipoma neko tiho vznemirjenost, hrepenenje po bogve čem. V teh dneh pa sem živel dvojno življenje, popolnoma ločeno drugo od družega. Na mojem obrazu, v mojem glasu, na mojem kretanju ni ostal nikdar najmanjši sled mojih nočnih prigod. Ostal ni najmanjši sled niti v mojih mislih. Delal sem in govoril povsem razumno, kakor delajo in govorijo drugi ljudje... In gotovo, — spoznal sem, da z neko spretnostjo človek jako lahko doseže tisto razumnost, ki je potrebna v občevanju z visoko inteligenco. Razgovarjal sem se časih popolnoma familijarno z nekim dvornim svetnikom, ki je imel navado, da si je sredi živahne debate s prstom čistil nos...

Svoj čas sem se bil seznanil z gospo adjunkta Slivnika. Ta ženska je bila lepa. Njen obraz je bil nekako brezbarven; v senci je dobil skoro sivkasto polt. Toda njena ustna so bila rdeča in polna; — človek bi zblaznel, če bi si zaželel poljuba od teh ust. Izpil bi ji vso kri, vsesal bi se vanje z vso močjo, z vso dušo. In jaz sem jo poljubil nekoč v njeri sobi. Zunaj je sijalo solnce, a okna so bila tesno zagrnjena. Objel sem jo, da so se ji vzdignile prsi in mokra megla mi je zakrila oči, ko sem se sklonil k njenemu obrazu...

To je zdaj vse minilo. Pozabil sem na njena ustna, kakor da bi se jih nikdar ne bil dotaknil.

Takrat se mi ni zdelo to nič čudnega. Moje zanimanje se je ohladilo, — jednostavno; kaj takega vendar ne more trajati na vse veke. In vrh tega so pri teh stvareh različne sitnosti; najboljše je, da se jim človek izogne kakor hitro more... To je bilo takrat... A danes čutim, da mi je vzela noč vse, kar je imelo opravka z mojo dušo. Da mi je izpila vse, kar je bilo v meni resničnega in lepega. Polastila se je mojega srca tako tiho in neopazno, da se tega niti za trenotek nisem zavedal. Po dnevi je hodilo po mestu samo še moje mrtvo telo.

VIII.

To so bile jesenske moči s svojim mehkim vzduhom. Z vrtov so se dvigali vonji venečih rož, iz tišine so vstajali vzdihni umirajočega življenja.

In v tistih nočeh sta se svetila nad mano smaragda njenih očij...

Povej mi, kdo si?... Ali nisi bila pri meni takrat, ko sem živel svoje najlepše dni v oni čudoviti deželi?... Zdaj ni več one dežele; vsenaokrog se razteza pusta planjava, pokrita z žarečim peskom. Samo daleč, tam daleč se dviga visoka palma; oči bi mi vsahnile in noge izkrvavele in ne prišel bi do nje... Takrat pa so sanjale krog naju velike rože z zlatimi cvetovi; ko sva šla mimo njih, so se nama priklanjale. Takrat so bile sanje življenje, — takrat, ko sva se ljubila v senci zelenih palmovih peres, ob

bregu svetih valov. Srebrom vezana halja je trepetala na tvojih belih udih in roža je vzcvetela, kamor so pogledale tvoje smaragde oči...

To si bila ti in zdaj si prišla k meni v teh sladkih nočeh..

Ali nisi bila ti, ki sem te srečal ono grenko uro? Moje življenje se je hipoma končalo, — bilo mi je, kakor bi se mi dvignila črna stena pred obrazom. Po tem dolgem tavanju brez namena in brez cilja sem prišel do konca, in takrat šele sem začutil, kako so usehle moje moči, kako je izkravelo moje srce... V tistem trenutku sem te ugledal poleg sebe in tvoje oči so se ozrle name. Nebo se je zjasnilo in ves svet je ležal udano pred menoj.

Neumno je, da ne vem tvojega imena. Kako naj te kličem kadar mi je težko pri srcu? Kod naj te iščem, kadar pade zagrinjalo na tvoje okno?... Zdaj si blizu mene, — čemu te ni k meni? Čakam te časih do polnoči, vso noč do jutra. Okrasil sem svojo sobo z rožami, da te dostojno sprejem; vse njihove čaše so polne vonja, — v težkih valovih bo plaval nad nama. Zakaj te ni k meni? Moja postelja se sveti v bleščeči belini, kakor postlana z lilijami... Ne boj se, da bi te dolgočasil s tožbami; moj obraz ni več blede in moje oči niso udrte; izpil sem že davno vse, kar je bilo grenkega v moji usodi... Pravil ti bom o svojih sanjah in zagotavljam te, da to ne bo dolgočasno. Ena sama noč mojih sanj je bogatejša kot življenje treh svetov... Zakaj te ni k meni?...

Ah to je bila zadnja noč. Zadnja noč čistih sanj in pijanih želja... Prišla je k oknu za trenotek ter se vrnila v sobo. Prišla je vdrugeč in smaragda njenih očij sta se zasvetila v čudoviti luči... Spati nisem mogel do belega jutra. Iz miru moje duše je vstajalo polagoma nekaj nejasnega; zdaj pa zdaj se je streslo moje telo, kakor v pričakovanju oddaljene, še nepoznane groze.

Skozi okno je zasijalo solnce in naposled sem zaspal s potnimi kapljami na čelu.

IX.

Stopil sem k mizi, da bi si prižgal cigareto. Vso mojo dušo je objemala tista mehka, topla sanjavnost, ki jo čuti človek samo v najlepših kratkih trenutkih. Hodil sem bogvekod; moja soba je bila temna, ali zdelo se mi je, da sijajo zvezde na stropu. Od njene okna je prihajal k meni trak svetlobe in dim moje cigarete se je svetil v njem. A hipoma je ta žarek vztrepetal in izginil. Iznenaden in prestrašen sem se vrnil k oknu ter pogledal kvišku.

Nekdo je stal poleg nje, naslonjen s komolcem na oknico. Luč je obsevala samo del njegove roke, — kakor se je videlo težke in mesnate, — par kodrov skrbno friziranih las in črto njegovega profila z dolgim, nekoliko zakrivljenim nosom in kozjo brado. Ko se je okrenil k njej, sem ga videl natančneje. Obraz se mu je raztegnil v širokem smehu; zdelo se je, da ji je povedal nekaj duhovitega. Ona se ni zgenila in tudi nasmehljala se ni; njena ustna so ostala tiha in resna.

V prvem hipu se mi je videlo vse to nekako smešno... Ta človek ni na svojem mestu; vrag vedi po kakem naključju je prišel do njene družbe. Ni mogoče, da bi se kratkočasil, — ta kmet v salonu. Očividno je v zadregi; to se pozna iz njegovih mesnatih rok in iz njegove nerodne brade.

Posvetiti sem mu hotel sočuten smehljaj, toda oledenel mi je na obrazu. Njegova široka, predzna ustna so se mi zagnusila. To ni kmet v salonu, to ni smešen človek. Že na sami črti njegovega nosa je nekaj razbojniškega, tihotapskega in vsiljivega. Njegove kretnje niso odkritosrčne. A to samo na sebi nima nobenega pomena; na svetu je brez števila razbojnikov in večinoma niti nimajo mesnatih rok. Nekateri nosijo cilindre in rokavice... Bog mu blagoslovi razbojništvo, jaz mu ga ne zavidam. Toda kaj ima pri nji? S kakšnim namenom je prišel? Odkod je dobil pravico, da sloni ob oknu in diha parfum njene obleke?...

Hotel sem mu nekaj zaklicati, karkoli. Iz mojega grla se je izvil samo hripav glas; zdelo se mi je samemu, da je prišel od nekod drugod. Stopil sem hitro za gardino. V moji duši se je rodilo tisti trenotek ono temno, nezavedno dejanje. Začutil sem nekaj velikega in temnega, a moji pameti popolnoma nerazumljivega. Takrat nisem sklenil ničesar, nisem vedel ničesar. Nevidna roka se je oklenila moje z železnimi prsti in jaz sem taval naprej brez volje, z zatisnjenimi očmi, kakor mi je velela zapoved. Toda niti za hip se nisem uprl tej zapovedi. Opravljal sem svojo dolžnost z vso skrbljivostjo in natančnostjo; in ves čas sem čutil na licih gorkoto njenih smaragdskih očij...

Da, vse kar se je vršilo pozneje, se je rodilo ta krat v moji duši. Ko je zatrepetal oni zadržani vzklik na mojih ustnih, sem prebledel od strahu, da bi me ne bil kdo opazil, da bi ne vedel človek ob oknu, odkod je prišel nenadni glas...

(Pride še).

Srčni glasi.

I.

Nad mračnim zimskim svetom
se vlegajo megle,
a v duši hrepeneči
zle misli se rode...

Pa solnce se prikaže,
moreči zginе mrak, —
o tebi dušo trudno
objame sen sladak...

II.

Kakor vitki minareti
dvigale so se ciprese,
radovedno zrla luna
skozi drevja je zavese...

Z roko v roki sva strmela
nad prelepim, tihim stvarstvom, —
v tem lokavi Amor v srcih
skrivno je pričel z vladarstvom...

III.

Kdo bil bi mislil, dravec moj,
kako srdit znaš biti;
in da so v mirnih ti očeh
pogubni bliski skriti...

Čuj, ko sem vzrla tvoj pogled,
tekmečem srd grožeči, —
junaki so prišli v spomin
pred Trojo — se boreči...

Kot Menelaju iz oči
sta švigala plamena...
Ti se smejiš!?... Ha, ha, ... ker veš,
da nisem jaz — Helena...

IV.

Zadnje cvetke po gredicah —
in grobovih so venele,
nama pa nadeje zlate
zopet v srcih so cvetele...

Ah, ta sen o vesni, sreči,
ko vse hira in pojema...
Glej... tam v vetru vzrepetala
je otožna — krizantema...

V.

Noviteta! Noviteta!
Tam na listih čitam belih...
Zopet hitel boš naslajat
se o glasbe zvokih smelih...

Pij, le pij, s kristalne čaše,
naj sladkó ti duh preveva,
kakor limbar roso pije,
predno vroče solnce seva!

Pa ne zabi, — kot na odru
se življenje nam razvija, —
in za mehкими akordi
pride burna — tragedija...

Zorana.

Tedaj in sedaj.

Ivan P—k.

Kako je bilo tedaj?

Ti si bila kraljica in jaz kralj... V dolge, črne
lase smo ti vtaknili bele, rudeče in rumene papirnate
rože, v rokah pa si nosila cvetje kostanjevo.

Pa, bila si bosa kraljica in jaz raztrgan kralj...

Široko umazano naše dvorišče pa je bilo najino
kraljevstvo, po katerem sem vodil svojo kraljico. Mali
tvoji sestrici ste bili tvoji dvorni dami in moji bratci
moje oprode...

Kako krasna kraljica si bila! Kako ponosno
sem stopal ob tvoji strani in kako goreči so bili na-
jini otroški poljubi!

Bratci in sestrice so se pa smejali...

Danes pa stopaš onemogla, utrujena, bolna po
ulici in donašiš svojemu možu borno kosilce. Ob tebi
pa stopata dva bosa otroka — bratec in sestra —
tvoja otroka...

Kako krasna sta ta dva mala kodrolaščka!

In tvoj mož je delavec v tovarni... Mesto belih
roč v laseh pa se prepletajo med črnimi kodri
sive niti...

In ko te tako gledam, gledam pred seboj
razvaline fantastičnih gradov, katere sem zidal —
zidala si jih tudi ti — v nedosežne višine.

❀ ❀ ❀ Listek. ❀ ❀ ❀

Društvo natakarič se je ustanovilo početkom tega meseca v Monakovem. Namen društva je pregled dela in ponudeb in ureditev dohoda natakarič z deže, brezplačno posredovanje služb, ureditev plač in delavnih ur, obveznost odpovedi in zavarovanja za slučaj bolezni in ustanovitev blagajne v podpiranje bolnic in tovarišic brez službe. V Monakovem je skoro 3000 natakarič, katerim bo ta organizacija, ki je prva taka v Evropi, gotovo koristila v socijalnem, zdravstvenem in npravstvenem oziru.

Pravna fakulteta dunajskega vseučilišča se je te dni malone soglasno izrekla za to, da se pripušča žene in dekleta k pravnim študijam. Dotično obširno poročilo je sestavil prof. drž. prava dr. Edmund Bernatzik. Sedaj je na naučnem ministerstvu, da končno reši to vprašanje. Upajmo, da ga reši ugodno.

C. k. konceptna uradnica. V. c. k. avstrijskem trgovinskem muzeju, in sicer v carinskem oddelku istega, so nedavno nastavili gđč. dr. Zalko Goldmann kot konceptno uradnico. Ista je študirala v Lipsiji in v Curihu zgodovino in narodno gospodarstvo.

Žene na pariški razstavi. Uprava pariške razstave vabi s posebno okrožnico žene vseh narodov, da razstavijo svoja literarna in slikarska dela v ženski palači (Palais de la femme). Stroške razstavljanja pa morajo trpeti vdeležnice same. — Dve veliki ameriški ženski društvi se vdeležita te razstve, in sicer narodno društvo učenih žen in zveza ženskega kluba. Prvoimenovano društvo bođe pokazalo mej ostalim na podlagi statistike, kako je v Ameriki raslo število študentk in kako so se razvijali ženski gimnaziji. Razvidne bodo tudi naredbe v prilog telesnega blagostanja študentk, postanek in razvitek učenjakinj, število doktoric itd.

Vprašanje o ženskih študijah v nemškem državnem zboru. Dne 7. t. m. se je v nemškem državnem zboru razpravljalo o prošnji slušateljic medicine, živinozdravništva in lekarništva, da se pripusti žene k imatrikulaciji in k državnim skušnjam. Odsek za peticije je predlagal, da se preide na dnevni red, ker predmet ne spada v delokrog državnega zbora ter se medicinke in lekarničarke že sedaj vsled sklepa zveznega sveta lahko imatrikulirajo pod istimi pogoji kakor možki slušatelji. V prilog ženskih študij so govorili posl. Schrader, dr. Endemann in Bebel, proti pa prof. pl. Hertling. Končno je državni zbor res prešel na dnevni red; vendar je razprava pokazala, da ima žensko gibanje navdušenih zagovornikov in že moralni vspeh debate je znamenje napredka ženske stvari.

Krščanski socijalisti in ženska enakopravnost. O razpravljanju o volilni preosnovi v nižjeavstrijskem deželnem zboru se krščanski socijalisti, seveda, niso zmenili za to, da bi dali tudi ženam volilno pravo. Sedaj pa, ko je volilna preosnova pod streho, je župan dr. Lueger, ki se rad smoli okrog žensk in je pravcat »bog« dunajskih krščanskih socijalistk, začel vsaj zopet govoriti o tem vprašanju. Na nekem ženskem shodu v Margarethenu je naglašal, da se je v debatiranju o občinskem statutu in o volilni preosnovi za dunajsko občino pokazalo, kako računajo nasprotniki Luegerjeve stranke z ženskim gibanjem. Najhujši nasprotniki so se zavzeli za to, da bi se tudi

ženam podeljevala meščanska pravica dunajskega mesta ter da bi zadobile volilno pravico. Govornik se je izrekel proti temu, ker je prepričan, da tiste žene, ki imajo svojo obrt, večinoma niso, krščanke. Ako je židovski obrtnik prišel na boben, stopi soproga kot lastnica podjetja na njegovo mesto in mož je le nekaj njen klopec. Dokler bodo trajale take razmere, dokler bo na eno krščansko obrtnico prišlo deset židinj, dotlej bodo se krščanske žene rade odpovedale volilni pravici, ki bi znatno otežila boj krščanskega ljudstva proti židovstvu. Temu sofističnemu opravičevanju ne treba dodati nobenega komentarja.

Prvoboriteljica za žensko volilno pravo, Miss Susan B. Anthony, je praznovala nedavno svojo osemdesetletnico. Pol stoletja stoji ta nenavadna žena na čelu ženskega gibanja v Severni Ameriki. Ves svoj čas, vso moč, vse misli in čuvstva je posvetila idejam ženske ravnopravnosti. Sprva je bila učiteljica, a pustila je službo, da se posveti docela navedenim idejam. Iz istega vzroka je ostala tudi neomogućena. Zlasti dosego ženskega volilnega prava si je postavila v poklic ter osredotočila vse svoje delovanje v pisanju »Zgodovine ženskega volilnega prava«, katerega dela zadnji, t. j. IV., zvezek ima še iziti. Na tem književnem delu sodelujeta E. Lady Stanton in Matilda Joslyn. Vendar Suzane Anthony glavna moč ni v pisateljstvu, marveč v govorništvi in praktičnem delu. Ona je energična, modra, požrtvovalna in nesebična, trezna in hladna ter nima nič mehkega, nič »ženskega« na sebi. Za umetnost ni imela nikdar smisla. Nje bog je razum, nje ideal politična ravnopravnost, a sredstvo enerzija in prosvetljevanje. Osebnih potreb in želja ne pozna. Marsikarero ponižanje je že morala pretrpeti, zabredla je v dolgove, celo v zaporu je že bila, vendar je neomajano, pogumno korakala naprej po svojem potu. Svojedobno se je bavila tudi s temperenčnim (zmernostnim) gibanjem in z odpravo suženstva. Suzana Anthony, ali kakor jo imenuje narodna govornica, »teta Suzana« in »Napoleon ženskega volilnega prava«, ima jasen svoboden pogled, precej širok nos s tankimi nosnicami, ne baš mala usta, ustnici sta ozki in energično stisnjeni, čelo visoko in mirno, lasje gladko in priprosto počesani. V vsaki potezi vidimo resnobo, čilost, razumnost, enerzijo, nadarjenost, priprostost in snažnost. Njenih prijateljev je nebroj, vsa Amerika jo čišla in spoštuje, in o njenem osemdesetem godu so ji v kongresu v Washingtonu priredili prisrčne ovacije. Celu njeni politični nasprotniki ji ne morejo odreči globokega spoštovanja ter sklepajo takole: »Stvar, katero zagovarja in brani tako nadarjena in popularna žena kakor Miss Anthony, ne da bi se pridobila večino, nikakor ne more biti dobra in prava.« Dandanes so še sicer pristaši Suzane Anthony v veliki manjšini, vendar se jih zbira vedno več krog pogumne prvoboriteljice in pričakovati smemo, da končno venča vspeh njene nesebične napore.

(Po »Dokumente der Frauen.«)

Srbske dobrotvorne zadruge. Srbkinje tostran Save in Donave imajo 40 dobrotvornih društev v katerih deluje okoli 5000 odličnih Srbkinj. Najstarejše teh društev je velkikindsko in st. bečejsko, ki sta že obhajali svoji petindvajsetletnici. Za njima prihaja

glede starosti subotičko in segedinsko, potem pa novosadsko društvo, ki deluje že dvajseto leto. Namen vseh teh dobrotvornih društev je, kakor že kaže ime, pomagati svojim revnim bližnikom. Razven na humanitarnem polju delujejo te zadruge tudi na polju praktičnega narodnega gospodarstva in na polju prosvete. Tako je n. pr. zadruga v Subotici osnovala zaklad v znesku 12000 kron; z obresti tega zaklada vzgaja po jedno srbsko dekle na somborskem učiteljsku. Zagrebška zadruga dela na to, da ustanovi v Zagrebu internat za mlade Srbkinje, ki obiskujejo srednje in strokovne šole. Somborska zadruga snuje dijaško kuhinjo, podobno oni v Belgradu. Zadruga v Velikem Bečkereku je skušala odkupiti tamošnjo tkalnico, ki bi stotinam Srbkinj dajala zaslužka. Žal, da si ji to zbog nedostajanja dovoljnih gmotnih sredstev ni posrečilo. Sploh bi ta dobrotvorna društva lahko storila še mnogo več dobrega za srbski narod, ako bi bila vsa združena v zvezo pod skupnim vodstvom.

Žensko društvo v Belgradu. V srbski prestolnici obstoji še dolgo let žensko društvo, čegar svrha je dobrotvornost. Društvo s svojimi podružnicami po deželi skrbi za osirotele otroke, vzdržuje dijaško mizo, (djačka trpeza) za velikošolce v Belgradu, nadalje delavsko šolo (radenička škola), ki razpečava svoje izdelke potom posebnega bazarja po vsej deželi. Leta 1875. je razširilo društvo svojo delovanje v Hercegovino, kjer je pobiralo sirote palih junakov ter jih vzgajalo na društvene stroške v Srbiji. Za časa srbsko-turške in srbsko-bolgarske vojne je društvo vzdrževalo tudi posebno bolnišnico. Sedaj namerava društvo ustanoviti dom za onemogle in osirotele starke, v kateri bodo se sprejemale ne le uboge, ob kojih zibelki že je stalo uboštvo ter jih ni zapustilo vse življenje, marveč tudi one uboge, ki so kdaj že gledali boljše dneve, a so pa lastni krivdi ali nesrečnem slučaju pali v siromaštvo. Društvo nabira v ta namen prispevke po vsej deželi ter prireja koncerte, kojih čisti dobiček je namenjen v označeno plemenito svrhu. Društvo je pod pokroviteljstvom kraljice Natalije ter izdaje svoje lastno glasilo »Доманица« (Domačica), ki izhaja vsaki mesec v Belgradu.

Študentke na Sorboni v Parizu. Na tem najstarejšem vseučilišču študira sedaj zdravilstvo 129 študentk. Mej temi je 29 Francozinj, 91 Rusinj, 5 Rumunk, 2 Nemki, 1 Angležinja in 1 Švicarka. Lepe vede (modroslovje) sluša 206 Francozinj in 57 tujk, največ iz Rusije, Nemčije in Amerike. Pravoslovje študira 7 Francozinj in 2 Rusinji. matematiko in kemijo 21 Francozinj in 14 iz inozemstva; lekarniško stroko 19 Francozinj in 1 Angležinja.

Rektor nemške univerze v Pragi prof. dr. pl. Holzinger trdi, da bi se znižal niveau univerze, ako bi se dovolil ženam pristop. Ako že ne gre drugače, naj se snujejo za žene posebna ženska vseučilišča.

Poznamo življe, ki pohajajo nemške univerze in ki v resnici znižujejo niveau vseučilišč — burši!

V solnograškem deželnem zboru je nastavljena kot stenografinja gospodična Schulmeisterova. Poleg Finskega in Norskega je to edini slučaj v celi Evropi.

Ljudomili olomuški kanonik grof Pötting je ustanovil v Olomuci dekliški zavod, kjer ni hotel izročiti vzgoje redovnicam. Dejal je: »Redovnice ne poznajo življenja, njega teženj in napredka; kajti od mladosti so ločene od življenja in ne morejo vgapjati deklic za

življenje.« Mož je moral zaraditega mnogo trpeti od duhovnih svojih sobratov.

Trgovski tečaj na mestni višji dekliški šoli v Ljubljani. S posebnim zadoščenjem in veseljem posnemljemo iz ljubljanskih listov vest, da je občinski svet ljubljanski v svoji seji dne 21. t. m. soglasno določil, da se ustanovi na mestni višji dekliški šoli v Ljubljani posebni trgovski tečaj za gojenke zavoda, pa tudi za dekleta, ki narede vsprejemni izpit iz matematike. Šolnina bo znašala 5 kron na mesec. To je vsekako izredno važen pojav v našem domačem socialnem življenju ter je gotovo zgodovinske važnosti za slovensko ženstvo. Pribiti pa moramo o tem značilno dejstvo, da je glasilo katoliško-narodne stranke »Slovenec«, ta sklep občinskega sveta ljubljanskega priobčilo z opombo, da je to potvica za trgovske uslužbenice, ki se je spekla...«, ter da naj se raje skrbi za možki trgovski naraščaj in naj »se ne ustanovlja ženske konkurence možkemu delu.« Ali to odgovaja načelom krščanskega socializma?

Južnoafriška vojna in Rusinje. Ruske gospe, pod vodstvom grofice Šuvalove v Petrogradu, so izročile mirovni pisarni v Bernu prošnjo s 4000 podpisov najodličnejših ruskih gospa, v kateri prosijo predsednika Zjedinenih držav v Ameriki, Mac Kinleya, da posreduje, da se vstavi vojna v južni Afriki.

Učenke dobrotvorke. Pred 25. leti se je v Štokholmu na Švedskem združilo pet malih učenk v namen, da v svobodnem času izdelujejo ročna dela ter s skupilom za ista pomagajo svojim revnim součenkam. Že prvo leto so dobile za svoje izdelke, prodane prijateljem in znancem, okoli 400 kron, za katere so kupile svojim ubogim tovarišicam obleke. Leto za letom je rastlo število teh malih drušvenic in s tem tudi dohodki dekliškega društva. Že leta 1882. so zamogle vzeti v najem veliko sobo, v kateri so našli po zimi siromašni otroci zavetja, kjer so se lahko igrali in dobivali tudi nekolikokrat na teden toplo kosilo. Po malem se je društvo širilo in zamogle so semtertje kakega siromašnega mestnega otroka poslati po letu na kmete, da si okrepi zdravje, podpirale so revne družine ter dajale boljnim učenkam sredstev, da so se izobrazile v učitelice ali za druge samostalne službe. Pred nekoliko leti je društvo osnovalo bolnišnico za revno deco, v katero sedaj sprejemajo že po 20 otrok. Od kar obstoji bolnišnica, se je v njej lečilo že 100 bolnih otrok. Zadnjih 10 let prirejuje to društvo koncerte, predstave, bazare in druge zabave ter apeluje na dobro srce širšega občinstva in zdaj je dospelo do tega, da začne zidati svojo lastno stavbo za otroško bolnišnico. To je dokaz, koliko lahko store tudi male otroške roke v blagor trpečega človeštva.

V Upsali na Švedskem je bila leta 1895. ustanovljena za deklice, katere čaka po njih izstopu iz šole poselska služba, posebna šola, v kateri se pripravljajo in uče za dolžnosti in naloge bodočega poklica. Zavod se polagoma utrjuje čimdalje bolj. Zadnja spomlad ga je obiskovalo 88 deklic iz ljudskih šol, 22 šoli odrastlih deklic pa je zahajalo v nadaljevalni kurz.

Poleg tega je i kurz za bodoče gospodinje, kateri zadošča nujni potrebi. V zavodu so 4 šolske kuhinje, kjer dela 15 mladih deklic, razvrščenih v 3 »rodbine«. Uče se tudi higiene, postrežbe bolnikov, šivanja, likanja, pranja in dr.

Deutsche Zeitschr. f. auslând. Unterrichtswesen.
L. 5. str. 183.

Književnost in umetnost.

»Ženský Švet«, glasilo centralnega društva čeških žen v Pragi, je priobčil v 4. št. (20 febr. t. l.) članek naše sotrudnice Danice o materinskem pravu.

Die jungfräuliche Frau. Eine Betrachtung von Miriam Eck. Berlin 1900.

Miriam Eck je najmodernejša izmed modernih boriteljic ženske emancipacije. Stoji na diametralno nasprotnem stališču od Lavre Marholmove. Žena ni tu samo zaradi moža, žena si ne pridobi veljave, ugleda, vsebine šele z možem, ampak žena tudi kot bitje samo zase izpolnjuje obče človeško nalogo s tem, da spolnjuje lastno bitje in da obenem deluje v korist in blaginjo družbe. Žena mora ljubiti, toda vrhunec ljubezni je ona zatajujoča se in požrtvovalna ljubezen, udana božanstvu in bedi revnega človeštva. Zatajevanje in devištvo je vzor. Značilen pojav je to, da najbolj moderne žene iščejo zmisel življenja v mistično-nadnaravnem svetu. (Po »Deutsche Worte«).

O ženskem gibanju na Nemškem. Gospa E. Gnau ck - K ü h n o v a je priobčila v Schmollerjevem »Jahrbuch f. Gesetzg., Verwalt. u. Volksw.« (l. XXIV. zv. 1. str. 394 sl.) obširno kritiko o knjigi »Frauenberuf und Frauenerziehung.«¹⁾ Zaradi zanimljivosti in stroge objektivnosti, s katero je ocena pisana, jo podajam v ekscerptu.

1. Prof. dr. Pierstorff je imel predavanje o »Frauenfrage und Frauenerwerb.« V uvodu razglaga, kateri razlogi so povzročili tako izpremembo v položaji ženskega spola, da se je sedanja doba zavedla, da ekzistira žensko »vprašanje.« Veliko je do tega pripomogel predavatelj sam, ker zasleduje že več kot dvajset let tendenco gospodarskega razvitka, katere posamezne faze je redno signaliziral javnosti in katera stremi za osvoboditvijo ženske od produktivnega domačega dela. Vsled te tendence je nastalo žensko vprašanje.

Prof. P. misli, da je individualistično mišljenje za časa francoske revolucije rodilo žensko gibanje: prve knjige o pravicah ženskih so bile spisane ta čas na Francoskem, Nemškem, Angležkem. Revolucija je pa prinesla ženskim dobiček le na gospodarskem polju, ne na političnem. Cehi so se odstranili, in ženske so našle nove delokroge. To je moralo biti: centralizacija proizvodnje in pridelovanja imetkov nadomešča čimdalje bolj produkcijo v domačem gospodarstvu. Ženskim nižjih slojev je ta izprememba le prehod iz domače delavnice v tvornico, one srednjih in višjih vrst pa nimajo nadomestila za nekdanji svoj tradicionalni položaj. Kakor hitro to spoznajo, se združijo se somišljenicami na boj za izboljšanje svojih življenskih razmer. Odtod žensko gibanje. Prof. P. vsled tega zahteva, naj se odstranijo ovire, katere branijo ženskim svobodno se razvijati in izbirati poklic, ki jim ugaja. Slabih posledic neomejene konkurence se tu ni bati, kar pisatelj statistično dokazuje. Ženskim naj se izroči postrežba bolnikov, šola in vzgoja; pravico naj imajo i do uradnih služb i do javnega podpiranja ubožnih. Zlasti energično zagovarja P. idejo ženskega študiranja na visokih šolah. Hkratu pa povdarja, da se ne sme nikdar prezirati posebnost v ženski na-

ravi in ženskem položaju, katera sta ženi dana od prirode.

Gnau ck - K ü h n o v a prof. P. - u ugovarja glede posledic svobodne konkurence, omenjajoč, da ne gre vse tako lepo, kakor si človek misli, i v realnem življenji, češ, tu je morala javna oblast v lastnem interesu žene omejiti svobodo tekmovanja, prepovedujoč ženam iskati si kruha v nekaterih strokah. Tudi se mora dvomiti, da bi se mogle ženske vseh slojev tako enotno organizirati kakor so se n. pr. učiteljice v svojih društvih. Javni oblasti se mora dovoliti omejitev konkurence obeh spolov, ker vsega dobrega ne moremo vendar pričakovati od naravne zdravilne moči socialnega organizma. Saj bi zadoščala že konkurenca v ženskem spolu samem.

2. Prof. dr. Z i m m e r je govoril o »Wohlfahrtspflege durch Frauen, ein Kapitel aus der Frauenfrage«. Gotovo strokovnjak, ker je ravnatelj evangeliškega »Diakonieverein«, ki ga je sam ustanovil.

Govorniku se zdi, da bi se žensko vprašanje vsaj deloma rešilo, če bi se spojili Frauennot in Wohlfahrtspflege. Tak namen ima »Diakonieverein«, protestantsko-cerkvena organizacija na zadružni podlagi. Prof. Z. misli, da izvira večji del ženske bede odtod, ker se ne morejo vse pomožiti. Torej se jim mora pripraviti — ne diletantsko, ampak sistematično delo, delo po poklicu, in to naj jim nadomešča zakon. Zakon daje ženskemu življenju — vsebino, zaslombo življenje. Tako je stvar organizovana v omenjenem društvu, ki veže delodajavce z delavkami.

Gnau ck - K ü h n o v a tu opozarja, da prof. Z. stavi preozke meje ženski naturi, ker se ne ozira na mistični element ženske duše, ker je odstrigel psihi krila, da bi jih rabil za praktične peroti, s kojimi bi brisal prah.

In vendar so že stari predniki častili v ženi, ko jim je bila duhovnica, ta element, katerega je i katoliška cerkev, najboljša poznavalka ženske duše — vedno upoštevala in zaradi katerega je dosegla baš pri ženskih tako samozatajevanje in požrtvovalnost. »Diakonieverein« pa temelji le na tolikrat citirani »evangeliško-luterski« treznosti, katera se v njem baš dejansko uresničuje.

3. »Über Frauenbewegung, Frauenbildung und Mädchenunterricht« je dvakrat predaval prof. dr. J. W y c h g r a m²⁾ Prvič o splošnih načelih ženske izobrazbe, drugič pa o posameznih vprašanjih višjega deklishega pouka se »strokovnjaškega stališča.

W. pravi, da nam je položaj ženskih merilo kulture. To drži. Nikakor pa se ne more odobravati način, po katerem pisatelj historično dokazuje to trditev. Poljubno navaja posamezne liste iz knjige povestniške (nemške) in jih citira brez zveze in nepopolno. Tako se da vse dokazati. W. je prepričan, da nam je sedanje stoletje dalo vso kulturo, dočim so v starodavnih časih ženske bile robinje. To ni res. Saj je bila žena takrat celo duhovnica, t. j. posredovalka med božanstvom in ljudstvom. Sploh W. operira s svetlimi in senčnimi stranmi absolutno. Če se pisatelj izpodtika nad dejstvom, da so morale v starem veku le žene obdelovati polje — ali jih je kultura našega stoletja osvobodila? Ali ne vidimo baš dandanes nad 5 mil. nemških žena, katerih večji del obdeluje še sedaj polje? ali ne vidimo sedaj industrij-

²⁾ Wychgram urejuje »Deutsche Zeitschrift f. ausländ. Unterrichtswesen«. Lipsko, R. Voigtländer.

¹⁾ Vier Vorträge zur Frauenfrage, gehalten im Auftrage der Hamburgischen Gesellschaft zur Beförderung der Künste und nützlichen Gewerbe von den Herren Professoren DD. Pierstorff-Jena, Zimmer-Berlin, Wychgram-Leipzig. Hamburg, 1899, Gräfe & Sillem, 123. Str. 2 m. cena.

skih delavk, ki morajo opravljati domače opravke in ono delo, s katerim se žive? Ono absolutno razmerje o kulturi sedanje in starodavne dobe ne velja.

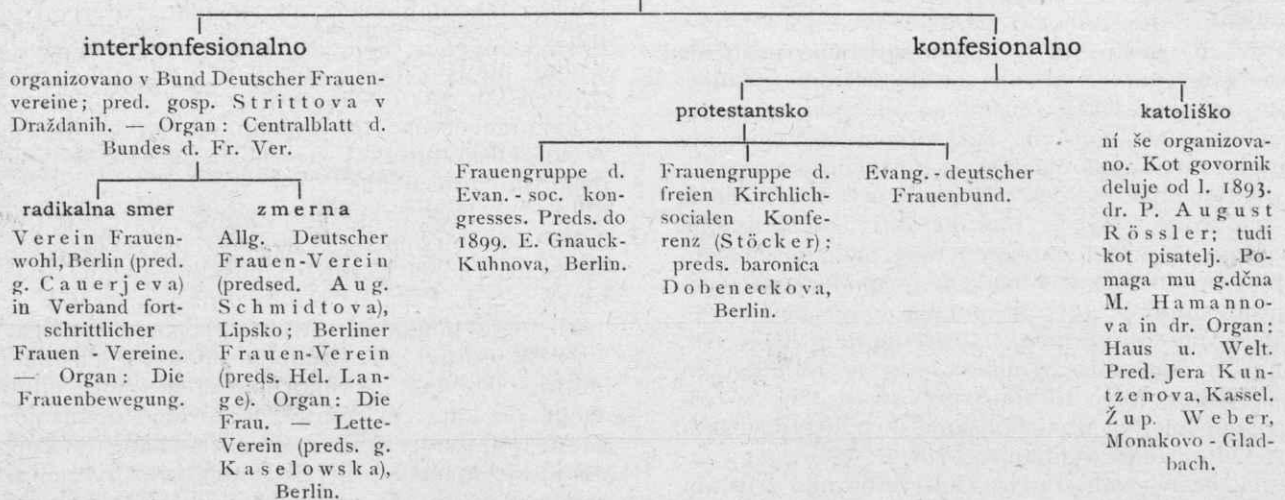
Glede srednjega veka pa W. zatrjuje, da nima cerkev, ki je tedaj vendar vstvarjala središča kulture, nobenih zaslug za kulturo, zlasti, kar se tiče žensk, češ, da je o ženskih imela nizke nazore. N. pr. na koncilu v Maconu 1683. so se baje posvetovali popolnoma resnobno, ali bi smeli imenovati ženske — ljudi ali ne. No, to je bajka, ker tega leta ni bilo nobenega koncila. Mogoče, da se je pisatelj zmotil v številu: l. 585. se je na koncilu pripetil 23. oktobra ta-le slučaj, ki ga navaja Gregor Turski v svoji *Histor. Franc. VIII. c. 20*: »In vstal je v tej sinodi neki škof, ki je trdil, da žene ne moremo imenovati človeka...« A ostali škofje so tovariša pomirili in sploh niso razpravljali o tem, kar sledi iz sledečega stavka: »Sed tamen ab episcopis ratione accepta quievit«. — Pisatelj misli, da je v srednjem veku bila žena duševno zanemarjena, češ, ker nič ni slišati o nji, ker vedno molči. Toda žena je našla zadovoljnost v domačem gospodinjstvu, ki je zahtevalo vključit svoj preprostosti več duševne energije in produktivne moči, nego današnji velikomestni sijajni saloni. In pisatelj čisto pozablja romantiko in viteški »Minnedienst«, pač pa omenja vraže s čarovnicami — kar moramo smatrati bolj za nekako bolezen ljudskega duha, katere ne moremo diagnozirati, če ne vpoštevamo Marijinega kulta in nadnaravnega častenja ženskega spola v prejšnjih stoletjih.

Trdimo da so še-le klasiki (nemški) odločilno vplivali na položaj žen (nemških). Tujina je vplivala

blagodejno. Za deklinško izobrazbo pa se je začelo skrbeti še-le po francoski revoluciji, ko je bila moč Francije zopet omejena. Nove ideje sta zastopali prvoboriteljici današnjega ženskega gibanja, Luiza Otto-Petersova in Augusta Schmidtova, kateri sta naglašali pravo in dolžnost žene do dela. Ustanovili sta splošno nemško žensko društvo (Allg. deutsch. Frauenverein) v Lipsku, ki zastopa ta načela. Odtod se je razvila panoga radikalne in zmerne smeri. K zmernim se prištevajo Avgusta Schmidtova, Helena Langejeva in Marija Mellinova, radikalne pa vodijo Cauerjeva, Strittova, Lischnevka in dr. Augspurgova. Obe smeri zahtevata volilno pravico in neomejeno tekmovanje, enako moralo in izobrazbo za moža kot za ženo ter enako zastopstvo interesov delavk. Socialni in politični smotri so isti — različna je le taktika, tempo. One so previdne, te pa ognjevite. Stvaren razloček je samo med »evangeliskó-nemško žensko zvezo« (Evangelisch-deutscher Frauenbund) s sedežem v Kasselu, torej med krščansko-socialnimi skupinami in ostalimi društvi, ki so centralizovana v gori imenovanem in v zvezi nemških ženskih društev (Bund deutscher Frauenvereine). Zadnje čase se i katoliški svet živo zanimlje za žensko vprašanje, zlasti odkar je redomptorist dr. Avguštin Rössler v Mauternu izdal knjigo o ženskem vprašanju, katero razmotriva s stališča narave, zgodovine in razodenja.

Najznačilnejša pa je delitev ženskega gibanja v socialnodemokratsko pod vodstvom Klare, Zetkinove, Eme Ihrerjeve in Lily Braunove in v meščansko. Ono je onotno, to se pa razceplja tako-le:

Meščansko gibanje

Ref. Ant. Dermota.

Uvod v narodno gospodarstvo. Po Maurice Block-ovi knjigi »Petit manuel d' économie pratique«, uredil Vekoslav Kukovec. V samozaložbi. — Tiskarske sv. Cirila v Mariboru.

Če se pri nas govori ali piše o kaki novi knjigi, tedaj imamo navadno že a priori v mislih knjigo leposlovnne vsebine, polno sladkih jedrc, mej katerimi je tu in tam kajpada tudi kaka grenka kroglica. Minili so sicer časi, ko so našemu ljudstvu zadostovale nedolžne knjige verske vsebine ljudskih

pripraviti itd. kljub vsem zaprekam za vselej; vendar sama medica, same opojne čaše, dasi jih nihče ne sme zametati, kedor želi vsestransko, živahno gibanje v našem kulturnem življenju — in samo gibanje je znak napredka — tudi ne morejo zadoščati množičim se kulturnim potrebam našega naroda v sedanji dobi. Treba nam je veliko več resnega, treznega, »suhega« premišljevanja in razmotrivanja; poleg nebeške hčerke fantazije mora imeti mesto tudi mrzli razum. Pred vsem se nam je treba

baviti z onimi vprašanji, ki so za naš individualni obstanek največjega pomena: z gospodarskimi vprašanji.

V »Pripombi mesto predgovora« knjige, ki jo naznanjamo danes čitateljicam in čitateljem »Slovenke«, piše dr. Pavel Turner:

Knjige o nar. gosp. še Slovenci nimamo. Visokošolska mladina se še tudi premalo zanima za gospodarska vprašanja, ki pa so neizmerne važnosti. Seveda je bolj prijetno prepuščati se fantaziji ter pisati o ljubezni kakšnikoli, ali pesniti dekadentne pesni, katere bolj ko so fantastične in nemirne, bolj so bojda originalne, nego strogo logično premišljevati o prozaičnih gmotnih zadevah.

Če se izpusti kratka in skoraj prejedrnata obsodba najmodernejše poezije, ki seveda treznemu narodnemu gospodarju ugaja v isti meri, kakor prebujni dekadentski fantaziji narodno gospodarstvo, je vse drugo gotovo, žal, le preresnično. Obžalovanja vredna istina je, da so se doslej naši visokošolsci-pravniki mnogo premalo bavili z nacionalno ekonomijo, in samo tako je bilo mogoče, da so zavladali na Slovenskem v gospodarskih zadevah motni pojmi neukih diletantov, ki so se zlasti v najnovšem času s pravo slastjo vrgli na gospodarsko organizacijo, ne da bi imeli za to potrebnih zmožnosti. Ko so uvideli, da je zaman pobijati »liberalno« slovo, njegov razvoj in napredek, da tukaj njihovo »delovanje« nič ne zaleže, ampak baš nasprotno, poiskali so si še drugega poprišča, kjer podpira neznanje špekulacija z gotovimi instinkti širokih mäs.

Baš to pa je nevarno in narodu kot celoti škodljivo. Radi tega je treba ljudstvu pouka; a ne samo ljudstvu, ampak še bolj onim, ki so poklicani, da narod v teh vitalnih zadevah razumno in požrtvovalno vodijo in poučujejo. Za to je zelo želeli, da se naši mladi juristi z vso vnetostjo narodnega gospodarstva in se temeljito bavijo z vsemi prevažnimi gospodarskimi problemi našega ljudstva ter se tako vsestranski pripravljajo za delo, ki jih čaka v domovini.

G. Kukovec je svojo knjižico priredil po francoskem originalu znamenitega, zelo plodovitega nacionalnega ekonomista M. Blocka. Prevod je izšel v »Popotniku«. To delo je prevedeno že v več ko 11 jezikov, celo v japonski, dokaz, da izvrstno ustreza svojemu namenu, pojasniti v preprosti prikupljivi obliki temeljne pojme narodnega gospodarstva.

Knjiga je namenjena pred vsem ljudski šoli, a prav koristno bi bilo, ko bi prišla tudi v kmečko hišo kot učiteljica starejših ljudi; radi tega bi bilo najbolje, da bi bila jo izdala Mohorjeva družba. Prepričan sem, da bi jo naš narod čital vsaj s toliko pozornostjo in s takim pridom, kakor čita premože molitvenike ter razne pobožne — večkrat smešne! — pravljice in legende o diverznih motgotcih.

Jezik Kukovčevega prevoda je lep gladek, delo se čita skoraj kakor kak roman. Vzlic naivni scenarii — otroci so včasih ipak zelo modri — bo tudi strokovnjak z zanimanjem čital do konca. Slovenski termini so za začetek še dosti srečno izbrani. Velika prednost tega delca so jasni primeri, s katerimi se argumentuje z nepremagljivo silo; izbrani so iz navadnega življenja ter imajo seveda na mestu prvotnega francoskega prav domače slovensko lice, kar jim je le v priporočilo.

Pričakovati je, da se ta knjižica kot izborna poučno zabavno čtivo kolikor najbolj razširi mej prostim ljudstvom — zlasti knjižnicam na kmetih bodi priporočena —, prav tako pa tudi, da najde g. Kukovec mnogo naslednikov v prilog gospodarskemu napredku našega ubogega naroda. D. M—n.

Domač umetniški atelje. Odkar so razglednice v navadi, se je žrtvovalo že mnogo slovenskega denarja temu novodobnemu prometnemu pojavu, kateremu ni moči odreči vsake opravičenosti in veljave. Saj je gotovo že vsako izmed cenjenih čitateljic »Slovenke« razveselila kdaj lična razglednica, katero ji je poslala prijateljska roka v dokaz, da se je spominja tudi v daljini. Važno v tem pogledu je pa, da lepa navada ne postane grda razvada ter da s pretiranim pisanjem razglednic ne razsijlujemo narodnega bogastva. Nedopusten greh bi bilo, če bi razven poštnega erarja še krmili tuje nam nasprotne podjetnike, kupovaje njih drage in dostikrat malovredne izdelke. Slovenski denar ostani kolikor le mogoče v slovenskih rokah.

Z ozirom na to z veseljem pozdravljamo domače podjetje ga. A. Jerkiča v Gorici, ki je podal slovenskim prijateljem razgledniškega sporta že okolo pol stotine raznih krasno izvedenih slik iz lepe slovenske domovine.

Pred nami leži zbirka razglednic tega zavoda. Naravno, da jih kaže razmeroma največ Gorico: tri celotne slike (panorame), grad, Cingraf, stolni trg, Kôren, Plačuto, Travnik, Solski dom, javni vrt, Gorišček itd. Sv. Goro pri Gorici nam kažejo tri slike. Bovec je porabljen razven na celotni še na treh drugih podobah. Razven tega imamo bogat izbor iz ostalih krajev slovenskega Primorja: iz Sežane, Čer nič, Sv. Lucije, Bazovice, Podgore, Cola, Solkana, Soče itd. Tudi nekateri kraji na Kranjskem in Koroškem so upodobljeni, in celo iz Gradca nam nudi g. Jerkič slovenski pozdrav.

Koliko pa se porabi n. pr. v Trstu italijanskih razglednic — ker ni slovenskega podjetnika da bi nam jih založil! Isto velja o marsikaterem drugem kraju na Slovenskem. Naša narodna dolžnost je, da podpiramo slovensko podjetništvo, zato priporočamo toplo Jerkičev zavod toliko bolj, ker so njegovi izdelki res tehnično dovršeni in po ceni. Nekaterne skupnine so okrašene z modernim cvetjem. Opozarjamo pa, da se je g. Jerkič preselil ter da je sprememba razvidna iz oglasa v današnji »Slovenki«.

Razgovori.

Slavno uredništvo!

Odkazali ste blagohotno na zadnji strani »Slovenke« prostorček, kjer naj bi čitatelji izražali svoje mnenje o raznih člankih. Dovolite mi, da se danes i jaz poslužujem te pravice kot čitateljica »Slovenke«, ter izpregovorim nekaj besed v pojasnilo svojega članka »Slobodna ljubezen in zakon«. Saj je dete mojega duha, morda moram pač sama najbolj znati, kaj hočem in kaj nameravam ž njim.

Morda ste opazili, da stojim na stališču strogega enoženstva in enomoštva. Kajti po mojih mislih leži morala jedino le v samozakonu (Einehe). A glej, kak hrup se je vzdignil proti meni, baš kakor če bi trosila strup med pohlevne naše ovčice! Žal mi je le, da mi ni prišla niti ena teh ljubeznivih kritik pred oči, da mi je tedaj stvarno odgovarjanje nemogoče.

Enoženstvo, enomoštvo! Kaj ne stoji krščanski zakon baš na tem temelju?

Da, krščanska ideja ima pač edino le tak zakon v mislih.

Toda: »gorje novelistu, ki bi se.. usodil pisati, da je ta navidezno snežnobela in kakor kristal čista naša družba slična grobu, ki ga pokriva dehteče cvetje in baržunasta trava, pod katero pa vlada trohnoba! — ...Zabrusili bi mu v obraz, da je ostuden obrekovalec in lažnivec, ki krade čast idealnemu svojemu narodu! —«

No, i naša družba ne mara poslušati novelista.

In tako lažimoralo grajam v svojem članku. Zato pa povdarjam tudi potrebo ločljivosti zakona,

kajti človeški duh je podvržen zmotam, in često se najdeta v zakonu človeka, ki ne spadata skupaj.

O, priznavam, bolj komodna je pač »Hinterthürenpolitik«. Gledati svoji zli usodi naravnost v obraz zahteva vsekako več energije, kakor zmuzniti se postrani mimo. In zadnja vrata — čez dvorišče ven, ima malone vsaka hiša.

In posledica?

Da veje v neprimerno velikem odstotku zakonov prav, prav malo krščanskega duha.

»Po več žen ljubite i vi tam po Evropi vaši včasí.

A žene, ki jih ljubite, vse ne živijo v eni hiši, ne bivajo vse v vaši hiši!«...

In ker t a k i h razmer ne maram, sem »enfant terrible« med slovenskimi pisateljicami.

Snov je neki tuja in ne bo našla odmeva v slovenskih srcih. Kako bi se pa tudi slovensko nedoletno dete pečalo s t a k i m i stvarmi!

A kaj, če bi poštreščeki začeli govoriti?

In novelista imamo tudi že!

Vresničenje mojega ideala tudi nikakor ne bi bilo odrinjeno v tako nedogledno daljavo, če bi bil v s a k d o odkritosrčen. A baš tega ne moremo pričakovati, od družbe ki se resnici še tako rada ogiblje.

Da, da, »Hinterthürenpolitik« ne igra samo v političnem življenju važne vloge!

Z velespoštovanjem udana Vam

Danica.

Naročnicam in naročnikom!

Današnji „Slovenki“, s katero končujemo I. četrletje, pridejali smo poštno nakaznice, ter prosimo vse one cenj. naročnice in naročnike, kateri še niso vplačali naročnine, da to store čim preje.

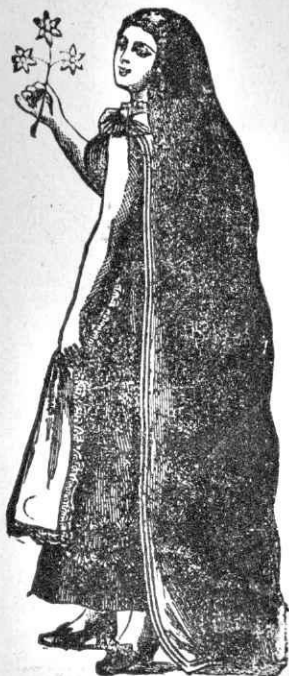
Drugo številko „Slovenke“ smo poslali na ogled mnogim znanim rodoljubkam in rodoljubom, tretjo pošiljamo samo tistim, ki so se že naročili na naš list ali izjavili, da dopošljejo naročnino. Opozarjamo pa, da še imamo dovolj prvih številčk „Slovenke“ na razpolago ter da lahko poslužimo novim naročnikom z vsemi dosedaj izišlimi številkami. Prosimo pa, da se nam nove prijave naznanijo čim prej, ker bomo odslej tiskal le toliko izvodov, kolikor jih rabimo za naročnike.

Oglasi.

Oglasi se računajo po vrstah v petitu in sicer za enkratno objavo po 16 stot., za 6 kratno 12 stot. in za 12 kratno po 8 stot. za vsako vrsto, ali dotični prostor. Naročila na oglase sprejema uprava „Slovenke“ v Trstu (Via Molino piccolo št. 3).

Jaz Ana Csillag

s svojimi 185 centimetrov dolgimi Loreley-lasmi dobila sem jih vsled 14-mesečne uporabe svoje samoznajdene pomade. To so najslavitiše avtoritete priznale za jedino sredstvo, ki ne provzroča izpadanja las, povspečuje rast istih, poživlja lasnik povspečuje pri gospodih polno močno rast brk ter daje že po kratki uporabi lasem na glavi kakor tudi brkam naraven lesk ter polnost in ohrani te pred zgodnjim osivljenjem do najvišje starosti.

Cena lončka 1 glđ., 2 glđ., 3 glđ., 5 glđ.

Pošiljam po pošti vsak dan, ako se znesek naprej pošlje ali pa s poštnim povzetjem povsem svetu iz tovarne, kamor naj se pošiljajo vsa naročila.

Ana Csillag

Dunaj I., Seilergasse 5.

Žamburaši!

Vel. teoretično praktična tamburaška šola (10 kron). A) Teoretični del (1 Kr. 60 stot.); B) Praktični del za vsako vrsto dosedajnih in preosnovanih tambur, zvezek po 1 krono. Cenik edinega in najcenejšega izbora tamburice in tamburaških partitur, okoli 150 del (počenši od 10 stotink in blizu 60 koračnic in plesov za povprečno ceno od 50 stotink sè zanimivo brošuro, delo 27: Kako so si prodrle preosnovane tamburice pot v javnost? (Čisti dobiček je namenjen za „Družbo Sv. Cirila in Metoda za Istro“ na zahtevo **franko in brezplačno**.)

Da olajšam širne ustanovitve zborov in vzdržim veselje do tamburanja, vdobi vsak tamburaški preosnovalni zbor do polne ustrojitev takoj vsa do tedaj izšla dela **brezplačno** (v vrednosti od 50 glđ. naprej pri ustrojitvi vel. zbora 30—50% a preosnovalni kvintet 100% popusta in dokler obstoji zbor **(vedno)** vsaki mesec 2—3 partitura po pošti **franko in brezplačno**.)

Tamburaške razglednice, za zbor 1, 3 in 18 porabne za vsak kraj) po 10 stotink, 100 komadov 8 kron. Čisti dohodek je namenjen za odkup Kninske trdnjave. Tamburaške razglednice napravim vsakemu zboru po doposlani fotografiji od 100 komadov naprej po jako zmerni ceni.

Tamburice stare vrste sprejemam v prenareditev. Tekom 3 let (1897-1900) osnoval 37 velikih zborov. A. M. Alfonz Gutsehy, Eksport preosnovanih (poboljšanih ljudskih) tamburice Sisek, Hrvatska.

Pri našem upravnistvu je dobiti:

„Čuvaj se senjske roke“

krasna povest znamenitega hrvatskega pisatelja Avgust Šenoa, v slov. prevodu.

Cena 35 kr., po pošti 5 kr. več.

Cenjena gospodinja!

Ne dajte si vsiljevati drugih izdelkov cikorij, ampak zahtevajte povsod najboljši pridevek k pravej bobovi kavi, to je cikorija ali: kava družbe sv. Cirila in Metoda v Ljubljani.

➔ Dobiva se povsod. ➔

Glavna zaloga pri IVANU JEBACINU v Ljubljani.

Najlepša hrvatska pripoved

A. Šenoa

Baron Jvica

poslovenil Večeslavov

se dobi za 40 stotink, po pošti 6 stotink več pri upravnistvu našega lista.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

od

Aleksandra Levi Minzi v Trstu

✻ Piazza Rosario št. 2. (šolsko poslopje). ✻

Bogat izbor: tapetarij, zreal in slik.

Ilustriran cenik gratis in franko.

➔ Cene brez konkurence. ➔

Blago postavi se na brod ali železnico franko.

Cenilniki
zastonj
in franko

Šivalnih strojev tovarniška zaloga

Ivana Jax-a

v Ljubljani

➔ Dunajska cesta št. 13. ➔

priporoča svoje pripoznano najboljše

šivalne stroje

za domačo porabo in obrtniške potrebe.

Odlikovan fotografski

• • • atelier • • •

A. Jerkič

v GORICI

➔ Gosposka ulica št. 7. ➔

edini zalagatelj c. kr. drž. uradniške zveze za Goriško, sprejema vsa v fotografsko stroko spadajoča dela.

Novi, velikomestno urejeni ateljer odgovarja vsem modernih zahtevam te stroke.

Razglednice, lepše kakor vse dosedanje 20—25 glđ. tisoč.

Na zahtevo se pride fotografovati dotični kraj.